

Jukka Piippo

Pajatoiminta päiväkotiki Vankkurissa – tuottaako toiminta lasten sitoutuneisuutta?

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (ylempi AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

25.10.2016

Tekijä Otsikko	Jukka Piippo Pajatoiminta päiväkotivankkurissa – tuottaako toiminta lasten sitoutuneisuutta?
Sivumäärä Aika	53 sivua ja 3 liitettä 25.10.2016
Tutkinto	Sosionomi (ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaaja	lehtori Salla Nevanen
Päiväkotivankkurissa aloitettiin syyskuussa 2015 uusi, itse kehitetty toimintamuoto, jota kutsutaan pajatoiminnaksi. Päiväkodeissa on monenlaista pienryhmä- ja pajatoimintaa, mutta vastaavanlaisesta rakenteellisesta ja systemaattisesta pajatoiminnasta ei ole juuri-kaan raportoitu. Päiväkodin kolme pajaa ovat saaneet sisältönsä lapselle luontaisten tapojen toimia mukaan. Ateljeessa mahdollistuu kaikenlainen taiteilu, peuhulassa on mahdollisuus liikunnallisiin mielikuvitusleikkeihin ja tutkimushuoneessa voidaan tutkia asioita kaikilla aisteilla. Tässä toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä tarkasteltiin LIS-YC-menetelmää (Leuven Involvement Scale of Young Children) käyttämällä tuottaako pajatoiminta lasten sitoutuneisuutta toimintaan. Aineiston analysointi LIS-YC-menetelmällä mahdollistaa paitsi sitoutuneisuuden mittaamisen myös sen vertailun. Menetelmä on kansainvälisesti yleisesti käytössä ja sen avulla on tehty monia tutkimuksia ja opinnäytetöitä Suomessakin. Sitoutuneisuuden määrä on yhteydessä varhaiskasvatuksen laatuun, joten kyseessä on tärkeä mittari. Opinnäytetyön materiaali kerättiin videoimalla lasten pajatoimintaa. Videoita (ää kolme minuuttia) kuvattiin yhdeksän, kolme jokaisesta pajasta. Videoiduissa toimintahetkillä oli 2–5 lasta (3–6 vuoden ikäisiä). Videot analysoi päiväkotivankkurin henkilökunta (11 henkilöä). Tulokset osoittivat korkeaa sitoutuneisuuden tasoa, sillä keskiarvo oli 1–5 asteikolla 4,13. Tulos on todella korkea verrattuna muihin LIS-YC-tutkimuksiin. On kuitenkin otettava huomioon, että arviointi ei ollut täysin yhtenäinen ja aineiston määrä oli pienehkö. Täten tulos ei ole täysin verrattavissa muihin vastaaviin tutkimuksiin. Kuitenkin voidaan todeta, että pajatoiminta tuottaa lasten sitoutuneisuutta toimintaan. Tutkimus olisi kiinnostavaa toistaa vuoden tai kahden päästä. Tällöin voitaisiin verrata tutkimustuloksia keskenään ja samalla seurata ovatko arviointikäytännöt päiväkotivankkurissa muuttuneet yhtenäisimmiksi. Samoin vertailu (samalla tutkimusmenetelmällä) muissa päiväkodeissa mahdollisesti olevaan pajatoimintaan olisi kiinnostavaa.	
Avainsanat	havainnointi, LIS-YC-menetelmä, pajatoiminta, pienryhmä, sitoutuneisuus, varhaiskasvatus, videointi

Author	Jukka Piippo
Title	Small group workshops and commitment – the model of daycare center Vankkuri
Number of Pages	53 pages + 3 appendices
Date	25 October 2016
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Master's Degree Programme in Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor	Saila Nevanen, Senior Lecturer
Daycare center Vankkuri founded a new model of children's workshops in autumn 2015. The model includes three permanent workshops. The first one is for art, the second one for examining things and the third one for sporting plays. The objective of this study was to find out the level of children's commitment to action in these workshops. This study was conducted as an action study. As for material of this study, nine videos (3 minutes each) were filmed in workshops. Each workshop had 2–5 children, aged between 3–6 years. The commitment of the children in action at workshops was analysed by 11 workers of daycare center Vankkuri. This analysis was carried out with the help of LIS-YC (Leuven Involvement Scale of Young Children) method. The results showed a high level of commitment. The mean of the results was 4,13 (LIS-YC scale 1-5) which is extremely high comparing to other studies using LIS-YC. Due to some differences in evaluation and reasonably small amount of material the results are not easily comparable to other studies. However, the results lead to the conclusion that the workshop model is an effective method which leads to a high level of commitment of children, which also refers to high quality early childhood education. Therefore, it would be highly interesting to repeat the study in near future (year or two). One could then compare the level of children's commitment between the studies and also observe whether the evaluation would be more consistent than in this study.	
Keywords	commitment, early childhood education, LIS-YC, small group, workshop

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus	3
2.1	Varhaiskasvatusympäristö	6
2.2	Varhaiskasvatuksen kehittäminen	8
2.3	Pienryhmätoiminta päiväkodissa	9
2.4	Pajatoiminta päiväkotivankkurissa	11
3	Etiikka ja oikeudet	13
3.1	Yleiset oikeudet	14
3.2	Lapsen oikeus vaikuttaa	14
3.3	Tutkimukselliset oikeudet	15
4	Havainnointi ja arviointi	17
4.1	Erilaisia havainnointimenetelmiä varhaiskasvatuksessa	19
4.2	Arviointi	21
5	Sitoutuneisuus	24
5.1	LIS-YC-menetelmä	25
5.2	Sitoutuneisuus muissa tutkimuksissa	27
6	Tutkimuskysymys	28
7	Tutkimustapa ja aineisto	30
7.1	Toimintatutkimus	31
7.2	Aineiston kokoaminen	34
7.3	Analysointi	34
8	Tulokset	36
8.1	Tulokset ja niihin vaikuttavat tekijät	36
8.2	Arviointien eroavaisuudet	39
9	Johtopäätökset	40
10	Pohdinta	45

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa soveltuvin osin

Liite 2. Ilmoitus vanhemmille

Liite 3. Arvioinnin yksityiskohtaiset tulokset

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen laatua on haastavaa mitata. Vanhemmille tehtävä asiakastytytyväisyyskysely antaa sinänsä tärkeää tietoa, mutta kertoo kuitenkin lähinnä vanhempien mielipiteen annettuihin kysymyksiin, ei kokonaiskuvaa varhaiskasvatuksen laadusta. Lasten haastattelut ovat mielenkiintoisia ja arvokkaita, mutta niitäkään ei voida käyttää luotettavana lähteenä kertomaan varhaiskasvatuksen laadusta.

Varhaiskasvatuksen laatu näkyy lapsen emotionaalisena hyvinvointina ja sitoutumisena toimintaan (Laevers 1997: 2–4). Kun lapsi viihtyy varhaiskasvatuksessa ja on sitoutunut toimintaan, joka on hänelle mielekästä ja sopivan tasoista (ei liian helppoa eikä liian vaikeaa), lapsi on motivoitunut ja innokas toimija. Tällöin lapsi ei häiriinny ympäristön ärsykkeistä ja oppii ikään kuin huomaamatta uusia taitoja. (Kalliala 2012: 180; Koivunen – Lehtinen 2015: 53; Laevers 1997: 3–5.)

Päiväkoti Vankkurissa on haluttu jatkuvasti kehittää toimintaa ja parantaa varhaiskasvatuksen laatua. Syyskuussa 2015 Vankkurissa aloitettiin työntekijöiden itse ideoima ja toteuttama toimintamuoto, jota kutsutaan pajatoiminnaksi. Kolme pysyvää pajaa ovat saaneet sisältönsä lapselle luontaisten tapojen toimia (taiteilu, leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen) mukaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Näiden tapojen mukaan päiväkodin tiloihin on muokattu vastaavasti kolme pajahuonetta: ateljee, peuhula ja tutkimushuone. Ateljeessa mahdollistuu kaikenlainen taiteilu, peuhulassa on hyvät mahdollisuudet liikunnallisiin mielikuvitusleikkeihin ja tutkimushuoneessa voidaan tutkia asioita kaikilla aisteilla.

Erilaisia pajatoiminnan tapoja on päiväkodeissa toteutettu paljonkin, mutta tällaisesta kolmen kiinteän pajan strukturoidusta ja systemaattisesta mallista ei ole tietävästi aiemmin raportoitu. Tässä toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä tarkasteltiin LIS-YC-menetelmää (The Leuven Involvement Scale for Young Children) käyttämällä tuottaako pajatoiminta lasten sitoutuneisuutta toimintaan.

Aineisto kerättiin videoimalla kolmen eri pienryhmän toimintaa kaikissa kolmessa pajassa. Kukin videointi kesti kolme minuuttia. Nämä videoinnit arvioitiin LIS-YC-menetelmää käyttäen koko päiväkodin työyhteisön voimin. Arvioinnit kerättiin yhteen ja

niistä laskettiin sitoutuneisuuden määrän keskiarvo. LIS-YC-menetelmän käyttö mahdollistaa paitsi sitoutuneisuuden mittaamisen myös sen vertailun. Menetelmä on kansainvälisesti yleisesti käytössä ja sen avulla on tehty monia tutkimuksia ja opinnäytetöitä Suomessakin.

Opinnäytetyön tekeminen sujui hyvin ja työn otsikossa esitettyyn kysymykseen saatiin vastaus. Vertailu muihin LIS-YC-menetelmällä tehtyihin töihin on tietyn varauksin mahdollista ja antaa mielenkiintoisia tuloksia. Opinnäytetyö on myös toistettavissa niin päiväkotiki Vankkurissa kuin muuallakin.

Pajatoiminta on yhteisöllinen tapa toimia, pajatoimintaa arvioidaan säännöllisesti ja päiväkodin oppimisympäristöjä on pajatoimintaa tehtäessä muokattu joustaviksi. Nämä seikat tekevät opinnäytetyöstä erittäin ajankohtaisen, sillä samat asiat näkyvät myös uusissa varhaiskasvatuksen perusteissa. Perusteissa mainitaan muun muassa siitä, miten yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä, miten tärkeää pedagogisten työtapojen arviointi on työyhteisölle ja miten joustavat oppimisympäristöt mahdollistavat monenlaisen pedagogisen toiminnan ja muuntuvat tarpeen mukaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 29, 32, 60).

Lapsen etu ohjaa kaikkea varhaiskasvatustoimintaa. Lapsen edun mukaista on luonnollisesti laadukas varhaiskasvatus, jossa lapsella on hyvä olla, kasvaa ja kehittyä. Päiväkotiki Vankkurin pajatoiminta saa aikaan lapsen sitoutumista toimintaan, mikä on yhteisöissä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

2 Varhaiskasvatus

Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus on määritelty koostuvan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Tämä kokonaisuus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, missä korostuu lapsen omaehtoisen leikin merkitys. Lähtökohtana tähän kokonaisuuteen on erityisesti varhaiskasvatukselliseen, mutta myös laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 11.)

Varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista yleisimpiä ovat päiväkodit, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 11.) Tämä opinnäytetyö tarkastelee varhaiskasvatusta ja sen kehittämistä Helsingissä sijaitsevan päiväkotin Vankkurin näkökulmasta.

Päiväkotin Vankkuri on helsinkiläinen kunnallinen päiväkotin, jota koskevat luonnollisesti kaikki varhaiskasvatusta koskevat lait, asetukset, linjaukset ja perusteet. Valtio määrittelee lakien ja asetusten kautta varhaiskasvatukselle kehykset, jotka on kuntatasolla huomioitava varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä ja ohjattaessa. Päivähoitoyksiköissä on huomioitava sekä valtakunnan että kunnan linjaukset ja toiminnan toteuttamisen periaatteet, jotka yhdessä kunkin yksikön varhaiskasvatussuunnitelman kanssa ohjaavat myös yksittäisen tiimin sekä työntekijän työskentelyä. (Mikkola – Nivalainen 2009: 12.)

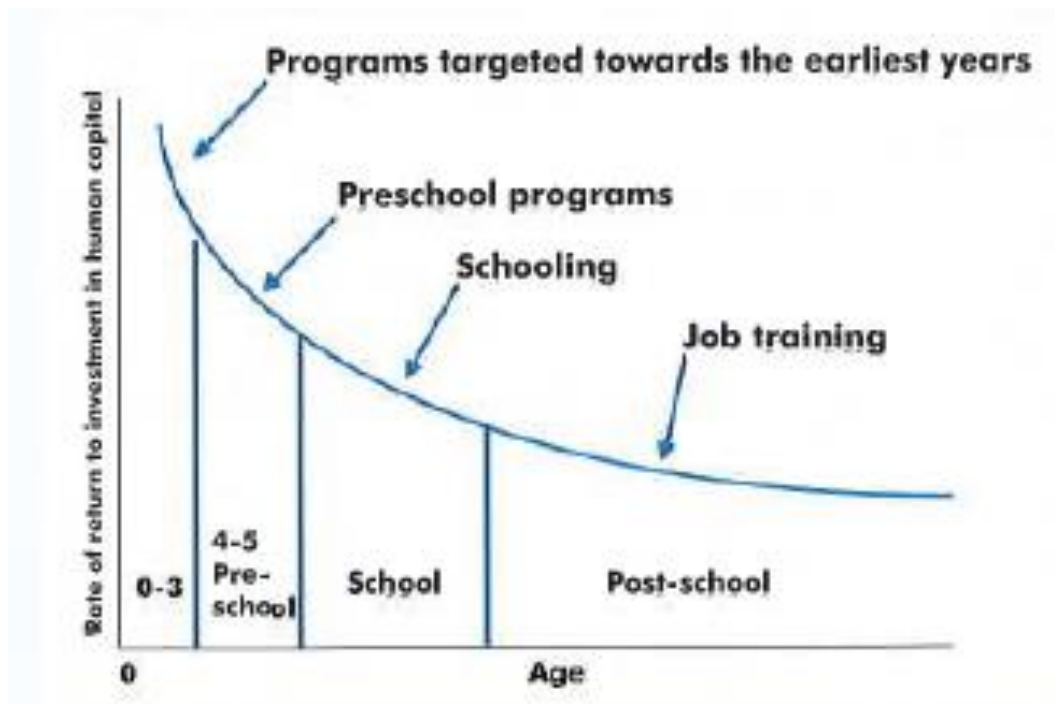
Ei ole yhdentekevää minkälaista varhaiskasvatusta varhaiskasvatuspalveluissa järjestetään. Varhaiskasvatuksella on lukuisia lyhyen ja pitkän tähtäimen vaikutuksia paitsi lasten ja perheiden elämään myös yhteiskunnallisesti. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuuksia on kuvattu seuraavasti:

	Nykyhetki	Tulevaisuus
Yksilö	Lasten elämänlaatu Vertaissuhteet Uusien asioiden ja taitojen oppiminen	Inhimillisen pääoman kasvu Menestys opinpolulla ja (työ)elämässä Osallisuus, kansalaisuus
Yhteiskunta	Miesten ja naisten mahdollisuus ylläpitää kohtuullisia elinoloja ja osallistua yhteiskuntaelämään Lasten tasavertaiset koulutusmahdollisuudet	Inhimillisen pääoman kasvu Investointien hyödyn kumuloituminen Tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa ihmisten osallisuus tuottaa yhteiskuntarauhaa

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuudet (Karila 2016: 11)

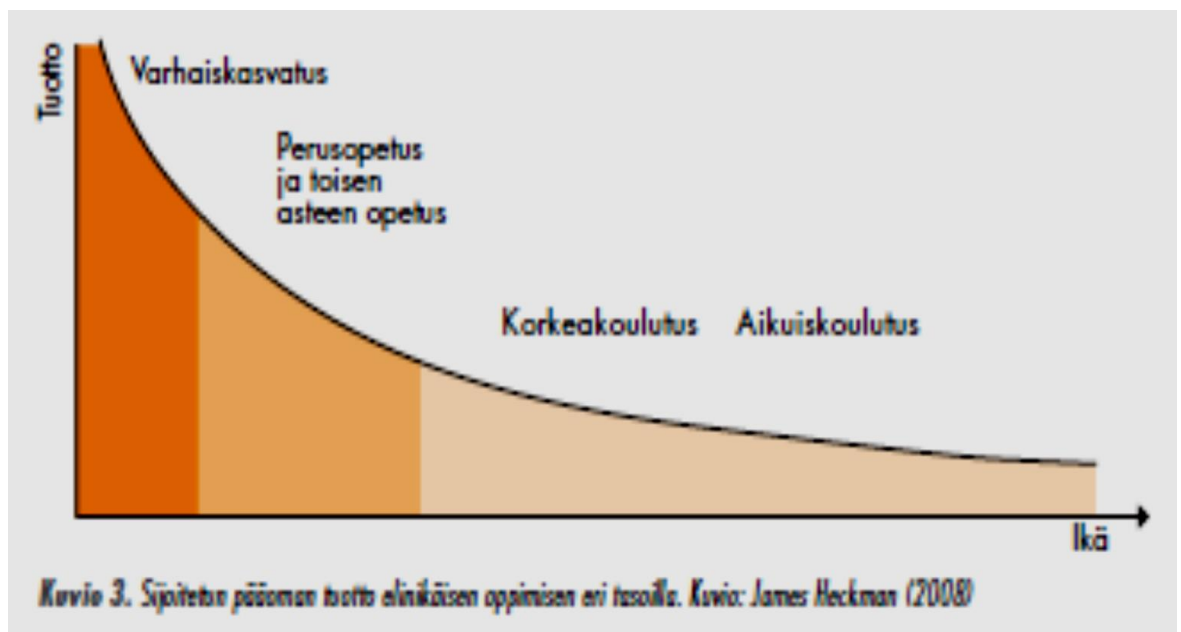
Yksilön ja yhteiskunnan sekä nykyhetken ja tulevaisuuden kannalta varhaiskasvatukseen panostaminen kannattaa siis monin tavoin. Myös taloudellisesti ajateltuna varhaiskasvatukseen panostaminen on kannattavaa. OECD:n arvion mukaan jokainen varhaiskasvatukseen panostaminen on erityisen hyvää sijoittamaista, sillä sijoitettu pääoma tulee takaisin moninkertaisena sekä yksilö- että yhteiskunnan tasolla (OECD n.d.). On myös arvioitu, että jokainen varhaiskasvatukseen sijoitettu dollari tuo seitsemän dollaria takaisin (Heckman 2012).

Heckmanin (2008) mukaan varhaiskasvatukseen suunnatuilla interventioilla kuten varhaiskasvatuspalveluilla on korkea kustannus-hyötysuhde. Varhaiskasvatukseen sijoitetut rahat tuovat takaisin enemmän kuin vanhempien lasten tai aikuisten koulutukseen sijoitetut. Lisäksi Heckman korostaa varhaiskasvatuksen merkitystä jo varhaisella iällä:

Kuvio 2. Sijoitetun pääoman tuotto elinikäisessä oppimisessä (Heckman 2008: 52)

Samaa kuviota on käytetty suomennettuna Karilan (2016) selonteossa, mikä tekee kuviosta ajankohtaisen. Lisäksi on mielenkiintoista havaita, että suomeksi muokatussa kuviossa varhaiskasvatusaluetta ei ole jaettu iän mukaisesti, vaikka alkuperäisessä näin onkin. Toki viesti varhaiskasvatukseen ja varsinkin sen alkuun panostuksesta välittyy kummastakin kuvasta.

Kuvio 3. Sijoitetun pääoman tuotto elinikäisen oppimisen eri tasoilla. Kuvio: James Heckman (2008)

Kuvio 3. Edellinen kuvio suomennettuna (Karila 2016: 20)

Jotta kuvioissa esitetty tuotto toteutuisi, varhaiskasvatuksen täytyy luonnollisesti olla laadukasta ja varhaiskasvatusympäristöjen hyvin suunniteltuja ja toteutettuja.

2.1 Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatusympäristöstä seuraavasti:

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 6)

Laissa asia on mainittu aika pyöreästi. Koska on kuitenkin selvää, että varhaiskasvatusympäristö eli lapsen oppimisympäristöt vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun, ympäristöjen täytyy olla korkeatasoisia.

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu monen tekijän kokonaisuudesta. Näitä tekijöitä ovat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. Varhaiskasvatusympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö sekä toiminnallisesti eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt sekä erilaiset materiaalit ja välineet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 17.)

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa oppimisympäristöjä on kuvattu tarkemmin. Oppimisympäristöjen ajatellaan olevan laajoja tilojen, paikkojen, välineiden, yhteisöjen ja käytäntöjen kokonaisuuksia, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt rakennetaan niin, että ne tarjoavat lapselle mahdollisuuksia leikkiin sekä luoviin ratkaisuihin. Lisäksi niitä rakennettaessa tulee huomioida lasten osaaminen, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 23.)

Niin varhaiskasvatuksessa kuin esiopetuksessakin oppimisympäristöjen kokonaisuus ratkaisee. Esimerkiksi fyysisten tilojen kunnossa olo ei yksistään riitä. Varhaiskasvatuksessa puhutaan myös pedagogisesta toimintaympäristöstä, joka rakentuu koko ajan lasten toimiessa. Pedagoginen toimintaympäristö ei olekaan koskaan valmis, vaan se on tietoisesti ja tiedostamatta rakennettu ja rakentunut paikka. (Raittila 2013: 71–72.)

Pedagogista toimintaympäristöä rakentavat niin kasvattajat kuin lapset kunkin päiväkodin arvojen ja käytäntöjen mukaan. Ympäristö rakentuu myös sekä sisäisten, päivittäin tapahtuvien asioiden kautta, että laajemmin ajateltuna yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutuksesta. (Raittila 2013: 72.)

Kasvattajien toiminta mahdollistaa lasten osallistumisen oppimisympäristöjen rakentamiseen. Antamalla lasten aloitteiden, ideoiden ja tuotosten näkyä oppimisympäristöissä tuetaan samalla lasten osallisuutta ja annetaan heille onnistumisen kokemuksia. Lisäksi tällöin vahvistetaan myös vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: 23–24.)

Kaiken kaikkiaan oppimisympäristöillä, niiden joustavuudella sekä sillä, että lapsi on päässyt itse vaikuttamaan oppimisympäristön suunnitteluun, on suuri merkitys. Joustavaksi suunniteltu oppimisympäristö muokkaantuu tarpeiden mukaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 17). Tarpeita on monia, joista osa voi tulla yllättäenkin jonkun muuttujan muuttuessa. Hyvin suunnitellussa ympäristössä muuttuvat tekijät pysytään kohtaamaan, niihin vastaamaan ja tarjoamaan näin laadukasta varhaiskasvatusta.

Vanhemmat ovat kunnallisen varhaiskasvatuksen laatuun niin päiväkotit Vankkurissa kuin koko Helsingissäkin erittäin tyytyväisiä. Vanhemmille suunnatun asiakastyytyväisyyskyselyn yleisarvosana oli edellisessä kyselyssä asteikolla 1–5 mitattuna 4,53 (Helsingin kaupunki 2015). Silti valmista varhaiskasvatusta ei ole, vaan kehitettävää riittää aina, monella tasolla. Varhaiskasvatuksen tärkein asia eli lapsen etu vaatii toiminnan jatkuvaa kehittämistä.

Valtakunnallisesti merkittävää kehittämistyötä ollaan paraikaa tekemässä. Vuonna 2015 voimaan tulleen uuden varhaiskasvatuslain mukaiset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 otetaan käyttöön 1.8.2017 alkaen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 oppimisympäristöissä korostuu lapsen näkökulma. Oppimisympäristöjen suunnittelussa ja toteutuksessa lasten tulee olla mukana. Samoin oppimisympäristöissä tulee näkyä lasten ideat, leikit ja työt. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja niin vauhdikkaaseen leikkiin kuin rauhalliseen oleiluunkin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 31.)

Lapsi on luontaisesti utelias ja haluaa oppia uutta. Tätä ainutlaatuista ominaisuutta myös ympäristön täytyy tukea. Lapsille täytyy antaa mahdollisuuksia tutkia asioita koko keholleen ja kaikilla aisteilla sekä tarjota tilaa ja aikaa leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen (taiteiluun). (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 31.)

2.2 Varhaiskasvatuksen kehittäminen

Kehittäminen koetaan tärkeäksi alalla kuin alalla, mutta varhaiskasvatuksessa se on erityisen arvokasta. Varhaiskasvatuksen laatu vaikuttaa suuresti lasten ja vanhempien hyvinvointiin ja elämänlaatuun, mikä taas näkyy vaikeasti mitattavina mutta arvokkaina asioina lapsen elämässä heti ja tulevaisuudessa.

Päiväkodissa kaiken kehittämisen lähtökohta on yksinkertainen: lapsen etu. Yhteisöjen (myös päiväkotien) toimintakulttuurit ovat usein jatkuvassa muutostilassa, jolloin kehittämistyössä korostuu arviointi sekä toisia arvostava dialogi. Tällöin henkilöstö on tietoinen oman toimintansa taustoista ja osaa tunnistaa sekä korjata toimintakulttuurinsa huonosti toimivia piirteitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 28–29.)

Varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuurin lisäksi työntekijöiden ammattitaito on keskeinen varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tekijä. Ammattitaitoa voi harjoittaa ja kehittää, ja oppimis- ja kehittymistaitoja pidetäänkin nykyisin keskeisinä ammattitaidon osa-alueina. Työelämä ja yhteiskunta muuttuvat nopeasti, mikä edellyttää työntekijältä kykyä ja valmiuksia osaamisen jatkuvaan päivittämiseen. Yhä enemmän puhutaan oppimaan oppimisen merkityksestä. Työelämän muutosvauhdin kasvaessa työntekijältä vaaditaan vauhdissa pysymistä. (Kupila 2011: 300.)

Työ päiväkodissa sisältää paljon sosiaalisia käytäntöjä, jotka tarkoittavat tilaisuutta työskennellä yhdessä toisten kasvattajien kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä onkin näin hieno mahdollisuus oppia toinen toiseltaan, tiimikaveri tai kollega saattaa olla paras tuki oman kehityksen haastamiseksi ja tukemiseksi. (Kupila 2011: 303.) Oman ammatillisuuden laajemmassa kehittymisessä varhaiskasvattaja tarvitsee kokonaisvaltaisemmin ympärilleen laajemmin muitakin ihmisiä – mm. lapsia, johtajaa, vanhempia sekä kosketusta koko työyhteisöön (Kupila 2011: 304).

Ammattitaitoa voi kehittää monin tavoin, isompia tai pienempiä eri osa-alueita. Lasta laajasti ajatellen hänen kokonaisvaltainen kehittymisensä (ja itsetuntonsa vahvistaminen) on päivähoidon arjessa mahdollista, mutta se edellyttää koko työyhteisön sitoutumista työhön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Kehittämisvastuuta ei voi jättää esimiehen tai yksittäisen ammattiryhmän tehtäväksi vaan jokaisen työntekijän on oltava siinä mukana. Päivähoidon on kehityttävä sisältäpäin siten, että työntekijät kokevat työnsä aidosti mielekkääksi. (Mikkola – Nivalainen 2009: 91.)

Varhaiskasvatuksessa työskentelevän työntekijän on hyvä kehittää pieniäkin sisältö-osaamisia kuten esimerkiksi liikuntaleikkejä. Laajemmin ajatellen taito organisoida ja luoda toimiva sekä turvallinen struktuuri mahdollistavat lapsen aidon kohtaamisen. Varhaiskasvattajan jokainen kohtaaminen ja vuorovaikutustilanne lapsen kanssa on merkityksellinen kohtaaminen, johon tarvitaan kiireettömyyttä. Kiireettömyys mahdollistuu vain hyvin suunnitellussa ja organisoidussa arjessa, jolloin on aikaa tehdä asioita kaikessa rauhassa. (Mikkola – Nivalainen 2009: 91.)

Kiireettömässä ja rauhallisessa hetkessä varhaiskasvattajalla on hyvä mahdollisuus toimia ja kohdata yksi lapsi tai pienempi ryhmä. Tällöin myös kasvattajan oma työ tuntuu mielekkäämmältä. Mielekäs työ puolestaan pitää työmotivaation vahvana, mikä sitouttaa yhteisiin päämääriin ja näin edesauttaa kehittämään omaa ammattitaitoa ja työtapoja. (Mikkola – Nivalainen 2009: 91.)

Päiväkodissa muodostuu jokaisen toimintavuoden alussa uusi lapsiryhmä, jolla on omanlaisensa vahvuudet ja tuen tarpeet. Lapsiryhmän lasten taidot ja tuen tarpeet luonnollisesti muuttuvat myös toimintavuoden kuluessa. Kasvattajat joutuvatkin siksi jatkuvasti havainnoimaan ja arvioimaan lapsiryhmän tilannetta ja muuttamaan toimintaansa ja ympäristöä tilanteeseen sopivaksi, jotta lapsi saisi sellaista hoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa kuin hän juuri sillä hetkellä tarvitsee. Tämä tarkoittaa myös kasvattajalta oman osaamisensa (tai sen puutteen) tunnistamista ja tarvittaessa jonkin osa-alueen kehittämistä.

2.3 Pienryhmätoiminta päiväkodissa

Hyvin rakentuneessa ja kehitetyssä toimintaympäristössä on hyvin mahdollisuuksia sekä lasten että kasvattajien johdolla jakautua pienryhmiin. Koko ryhmän hetkiäkin on hyvä

olla, mutta lapsen on helpompi ja turvallisempi toimia pienessä ryhmässä. Yhä useampaan päiväkotiin onkin vakiintunut pienryhmätoiminta, mikä antaa hyvät edellytykset saada luotettavia havainnointeja ryhmästä sekä mahdollistaa myös yksittäisten lasten paremman näkyvyyden ja mahdollisuuden tulla kohdatuksi. (Koivunen – Lehtinen 2015: 37.)

Pienryhmällä tarkoitetaan päiväkodin lapsiryhmän jakamista eri sisä- tai ulkotiloihin. Pienryhmän koko riippuu lasten iästä ja määrästä sekä kasvattajien määrästä. Yleinen pienryhmä on neljä alle kolmevuotiasta tai seitsemän/kahdeksan yli kolmevuotiasta lasta kasvattajaa kohti. Monia toiminta- ja päiväkotikohtaisia välimuotoja toki on olemassa.

Kerätyt kokemukset sekä lapsilta että kasvattajilta vahvistavat käsitystä pienryhmätoiminnan tarpeellisuudesta ja toimivuudesta päiväkodissa. Mitä pienemmässä ryhmässä lapsi voi olla, sitä helpompaa ja turvallisempaa hänen on toimia ja olla oma itsensä. Pienessä ryhmässä lapsi voi rauhallisemmin toimia lähikehityksen vyöhykkeellään kasvattajan tukemana. Myös kasvattajan on helpompi havainnoida lasta, suunnata ja rikastaa lapsen toimintaa sekä keskittyä paremmin yksittäiseen lapseen. Tämä mahdollistaa myös kasvattajan kokemuksen siitä, että hän on aidosti ehtinyt kohdata ryhmänsä lapsia. (Mikkola – Nivalainen 2009: 31.)

Kasvattajan näkökulmasta pienryhmässä tarjoutuu enemmän tilaisuuksia antaa huomiota yksittäiselle lapselle, millä on tärkeä vaikutus lapsen kognitiiviseen ja sosiaalisemotionaaliseen kehitykseen. Lapsen näkökulmasta vähemmän on enemmän, sillä mitä vähemmän lapsia ryhmässä on, sitä enemmän lapsella on mahdollisuuksia oppia ja kehittyä. (Wasik 2008: 520.)

Pienryhmätoiminnan yksi kantava ajatus on lapsen vuorovaikutuksen mahdollistaminen niin toisiin lapsiin kuin kasvattajaankin. Pienessä ryhmässä lapsen on helpompaa harjoitella vuorovaikutustaitoja ja saada kasvattajalta apua, tukea sekä kannattelevaa vuorovaikutusta silloin kun hän sitä tarvitsee. Pienessä ryhmässä kullakin lapsella on vähemmän vuorovaikutussuhteita, mikä helpottaa lasta suhteuttamaan omat taitonsa tilanteeseen sopivaksi sekä tunnistamaan omin tekojensa seurauksia ja vaikutuksia niin muihin lapsiin kuin kasvattajiinkin. (Mikkola – Nivalainen 2009: 32.)

Karilan (2016) tilannekatsauksessa varhaiskasvatukseen todetaan ryhmäkoon merkityksen olevan suuri kaikilla lapsilla. Ryhmäkoon merkitys korostuu entisestään pienempien

lasten sekä erityistä tukea ja huolenpitoa tarvitsevien lasten kohdalla. Kasvattajan ja lasten välisen suhdeluvun kasvaessa varhaiskasvatuksen työntekijöille jää luonnollisesti vähemmän aikaa paneutua ryhmässä olevien lasten havainnointiin ja ohjaamiseen. (Karila 2016: 27.)

Käytännössä voidaan sanoa pienryhmätoiminnan muodostuvan lakisääteiseksi uuden varhaiskasvatuslain myötä. Varhaiskasvatuslaissa sanotaan seuraavasti:

(Tavoitteena on) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2 a)

Lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu ja toteutus onnistuvat huomattavasti todennäköisemmin tasa-arvoisesti kaikkien lasten kohdalla pienryhmissä, jolloin kasvattajalla on enemmän aikaa ja mahdollisuutta kohdata lapsi.

Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 kiinnitetään huomiota pienempiin ryhmiin:

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 32)

Voidaankin perustellusti sanoa, että pienryhmätoiminta antaa kasvattajille mahdollisuuden kohdata lapsi, mikä mahdollistaa laadukkaan ja tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumisen.

2.4 Pajatoiminta päiväkotivankkurissa

Pajatoiminta-sanaa käytetään päiväkodeissa monessa eri tarkoituksessa. Tässä opinäytetyössä pajatoiminnalla tarkoitetaan päiväkotivankkurissa syksyllä 2015 käynnistynyttä koko päiväkodin toiminnan läpäisevää toimintamallia.

Pajatoiminta on ideoitu ja käynnistetty päiväkotia Vankkurin henkilökunnan aloitteesta. Pajatoiminnan tavoitteena on ollut luoda toimintaympäristöjä, jotka edesauttavat laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista sekä luovat yhteisöllisyyttä ja auttavat jakamaan henkilökunnan ammattitaitoa työyhteisön sisällä.

Pajojen sisällön suunnittelua on ohjannut paitsi päiväkodin fyysiset tilat myös valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitut lapselle ominaiset tavat toimia: taiteilu (eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaisu), leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Näiden tapojen mukaan päiväkodin tiloihin on muokattu vastaavasti kolme pajahuonetta: ateljee, peuhula ja tutkimushuone.

Ateljee: Ateljeessa mahdollistuu monenlainen taiteilu kuten maalaus sekä askartelu. Ateljeessa on myös vesipiste, mikä helpottaa taiteilua sekä siivousta.

Peuhula: Peuhulassa on paljon patjoja ja tyynyjä, mikä mahdollistaa monia liikunnallisia mielikuvitusleikkejä. Peuhulassa on myös seinään kiinnitetyt puolapuut sekä majakan-kaita.

Tutkimushuone: Tutkimushuoneessa asioita voidaan tutkia kaikilla aisteilla. Huoneessa on valmista materiaalia mm. tunteiden, luonnon, matematiikan ja värien tutkimiseen. Lisäksi sinne viedään tutkittavaksi ajankohtaista materiaalia kuten esimerkiksi lunta.

Lisäksi päiväkodissa on iso sali, jota käytettiin aluksi yhtenä pajahuoneena. Salia käytetään edelleen paljon, mutta se ei ole enää mukana pajahuoneiden kierrossa vaan erillisenä tilana, jonka käytöstä on omat sopimukset.

Pajoja ja pajatoiminnan struktuuria muokataan kasvattajien havaintojen ja ideoiden pohjalta sekä lasten aloitteiden ja tarpeiden mukaan. Jälkimmäinen on paitsi lapsilähtöistä niin myös linjassa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston tuloskortin tavoitteen seitsemän kanssa. Tavoitteena on muokata lasten toimintaympäristöt lapselle ominaisten toimintatapojen mukaisesti. Tilojen suunnittelussa ja seurannassa otetaan huomioon lasten tarpeet ja toimintaympäristöä suunnitellaan lasten kanssa ”Lapset toiminnan arkitekteinä” –periaatteella. (Helsingin kaupunki 2014.)

Tilojen ja toimintaympäristön suunnittelusta puhutaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristö,

jossa näkyvät sekä lapsille ominaisin tapa toimia että sisällölliset orientaatiot (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 16–17). Tätä tehtävää kasvattajat eivät kuitenkaan tee yksin, vaan lapset osallistuvat tilojen ja ympäristön suunnitteluun ikä- ja taitotasaisesti.

Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa tulee myös ottaa huomioon sekä toiminnalliset että esteettiset näkökulmat. Hyvin rakennettu ympäristö on viihtyisä sekä kannustaa lasta toimimaan hänelle ominaisin tavoin eli leikkimään, tutkimaan, liikkumaan ja ilmaistamaan itseään monin eri tavoin. Hyvin suunniteltu varhaiskasvatusympäristö kannustaa myös toimimaan pienryhmissä, joissa jokaisella lapsella on parempi mahdollisuus osallistua keskusteluun ja vuorovaikutukseen kuin suuressa lapsiryhmässä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 17–18.)

Pajatoiminnan periaatteet ovat löydettävissä myös Helsingin kaupungin linjauksista. Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin strategiaohjelman vuosille 2013–2016 kokouksessaan 24.4.2013. Strategiaohjelma linjaa virastojen, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen toimintaa. Strategiaohjelmassa esitetään kaupungin keskeiset tavoitteet ja kehittämiskohteet sekä tärkeimmät toimenpiteet valtuustokaudelle 2013–2016. (Helsingin kaupunki n.d.)

Strategiaohjelmassa mainitaan tilojen käytön tehostaminen ja tilankäytön tehostaminen (Helsingin kaupunki 2013: 29). Pajatoiminta päiväkotikiikurissa on molempia, päiväkodin fyysisiä tiloja käytetään aktiivisemmin, monipuolisemmin ja pedagogisemmin. Vaikka pajatoiminnan käynnistyminen ei saanutkaan alkuaan strategiaohjelmasta, on mielenkiintoista ja miellyttävää huomata, että pajatoiminta ei ole ristiriidassa kaupungin linjausten kanssa, vaan ne tukevat toisiaan.

3 Etiikka ja oikeudet

Lapsella on monenlaisia kansainvälisesti hyväksytyjä oikeuksia, niin yleisiä kuin tutkimuksellisiakin. Tutkittaessa lasten sitoutuneisuutta toimintaan on aiheellista pohtia huolellisesti näitä oikeuksia.

3.1 Yleiset oikeudet

Suomessa lapsen ihmisoikeuksiin liittyvä tärkein oikeudellisesti sitova sopimus on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien yleissopimus, joka hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989 (Pajulammi 2014: 164). Tämä YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus, joka luettelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa ne (Yhdistyneet Kansakunnat 1989).

Suomessa lapsen oikeuksien yleissopimusta toteutetaan hyvin. Lasten ihmisoikeuksia puolustetaan laeilla ja asetuksilla. Varhaiskasvatus, koulutus, lastensuojelu, terveydenhuolto ja muut lasten ja perheiden palvelut toimivat pääsääntöisesti hyvin ja tuovat kaikille lapsille perusturvaa. Yhteiskunta on laaja, joten lapsen oikeudet eivät aina toteudu tasa-arvoisesti, mutta voidaan sanoa, että lähtökohtaisesti lapsella on Suomessa hyvä ja turvattu asema verrattuna maailman muihin maihin.

3.2 Lapsen oikeus vaikuttaa

Suomen perustuslain 14 §:n mukaan ”julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon”. Tämä lainkohta koskee myös lapsia, sillä siihen ei ole sisällytetty mitään rajoituksia koskien ikää. Lainkohta tukee osaltaan laissa lapsille turvattua oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Pajulammi 2014: 351; Suomen perustuslaki 731/1999 6 §.)

Lisäksi mainittu perustuslain 14 §:ssä annettu toimeksianto velvoittaa julkista valtaa luomaan sellaisia osallistumisjärjestelmiä, joissa myös lapset voivat vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä toimeksianto ei rajoitu pelkästään päätöksentekoon, jossa on kysymys julkisen vallan käyttämisestä, vaan sen voidaan katsoa tarkoittavan myös mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon esimerkiksi kouluissa ja päivähoidossa. (Pajulammi 2014: 351.)

Päiväkodeissa yksi olennainen lasta koskeva päätöksenteko tapahtuu oppimisympäristöjä suunniteltaessa. Tämä on yksi niistä asioista, joista yleensä ovat huolehtineet nimenomaan kasvattajat. Päiväkoti on kuitenkin esimerkki kunnallisesta palvelusta, jossa

lapsia kasvatetaan tietynlaisiksi toimijoiksi. Lapsen ollessa toiminnan suunnittelussa toimija (eikä kohde) lapsen oikeus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon toteutuu. Lisäksi näissä erilaisissa ja lukuisissa kasvattajien ja lasten välisissä kohtaamisissa rakennetaan samalla kuvaa siitä, mikä oikeus lapsilla ja ihmisillä ylipäänsä on vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä. (Gretschel – Kiilakoski 2008: 85.)

Vaikuttamiseen ja osallisuuteen kiinnittää huomiota myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kannustaa lasta oma-aloitteisuuteen sekä tukea hänen osallistumisen ja vaikuttamisen taitojaan. Kun lapsella on riittävät taidot ja halu osallistua yhteisön (esimerkiksi päiväkodin) toimintaan sekä luottoa siihen, että hän voi myös aidosti vaikuttaa toimintaan, saadaan luotua perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 24.)

Myös uudessa varhaiskasvatuslaissa asiaan otetaan kantaa. Laissa luetellaan useita tavoitteita, joista osassa asiat on ilmaistu vähemmän sitovin verbein, kuten edistää, tukea ja kehittää. Mutta osallistumisesta tavoite ilmaistaan hyvin sitovasti:

Lain tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015 § 2 a)

Lapsen oikeus saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on tärkeää ja laissa sekä suunnitelmissa sitovasti määritelty. Oikeuksista kiinnittäminen on puolestaan kasvattajien tehtävä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön täytyy pystyä arvioimaan, kuinka paljon lapsilla on oikeutta vaikuttaa oppimisympäristöjen visuaalisuuteen, toimintoihin ja ulkonäköön ja kuinka paljon lapset itse kokevat tuota oikeutta heillä olevan. Näiden vaikutusmahdollisuuksien tarjoamisen voidaan katsoa olevan paitsi kasvattajien velvollisuus myös yksi perustehtävistä. Näin lapsista voi kasvaa aikuisia, jotka ovat tottuneita ja halukkaita vaikuttamaan sekä osallistumaan.

3.3 Tutkimukselliset oikeudet

Lasten oikeudet on otettava huomioon tutkimuksessa monin tavoin. Tämä mahdollistuu kuuntelemalla lasten viestejä sekä nostamalla esiin ja analysoimalla lasten kokemuksia, näkökulmia, painotuksia ja tapoja toimia (Karlsson 2012a: 23). Lapsinäkökulma täytyy näkyä koko tutkimusprosessissa alkaen tutkimustehtävän ja -kysymysten muotoilusta ja päättyen analyysiin ja johtopäätösten tekemiseen (Karlsson 2012a: 23–24).

Lapsinäkökulmaista tietoa luonnollisesti tarvitaan lasten kanssa työskenneltäessä. Tämän tiedon analysoiminen on tutkijan ja tutkimuksen tehtävä. Lasten kanssa työskentelevän ammattilaisen yksi perustehtävistä on selvittää, miten toimivat ja ajattelevat ne lapset, joiden kanssa ammattilainen toimii, ja miltä vallitseva toimintaympäristö ja -kulttuuri näyttävät lapsen silmin. (Karlsson 2012b: 277.)

Lapsen ääni ja oikeudet jäävät helposti piiloon perinteisissä aikuiskeskeisissä tutkimuksissa ja toimintatavoissa, vaikka juuri lapsia olisikin tarkoitus kuulla. Siksi lasten tuottaman tiedon, osaamisen, kokemusten ja toimintatapojen esille nostamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Hyvänä tavoitteena on, että erillistä lapsinäkökulmaista tutkimusta ei pitkällä aikavälillä tarvittaisi ollenkaan, vaan tutkimuksessa huomioitaisiin automaattisesti eri osapuolten äänet ja oikeudet. (Karlsson 2012a: 49.)

Tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa täytyy pohtia myös eettisiä kysymyksiä. Tällaisia kysymyksiä ovat muun muassa mitä ja millä tavoin on eettistä tai epäeettistä tutkia sekä miltä lapsia tulee tutkimuksessa suojella. Kaikilla lapsilla (myös vammaisilla ja ihan pienillä) tulee olla mahdollisuus kieltäytyä tutkimuksesta ennen tutkimusta tai sen aikana. Lapsen vastustus tutkimusta kohtaan voi näkyä myös nonverbaalisina viesteinä, eleinä ja itkemisenä, joita tutkijan täytyy olla herkkä havainnoimaan. (Karlsson 2012a: 47.)

Tähän opinnäytetyöhön on haettu tutkimuslupa (liite 1) Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirastolta. Lupaa hakiessa täytyi myös määritellä, miten eettiset kysymykset kuten lapsikohtaisia tietoja sisältävän materiaalin säilytys sekä tuhoaminen järjestetään ja aikataulutetaan.

Kuvattavien lasten vanhemmilta on toimintakauden alussa kysytty ja saatu lasten kuvaus- ja videointilupa. Kyseisille vanhemmille on myös ilmoitettu tutkimuksesta (liite 2) ja heillä on ollut mahdollisuus kysyä tutkimuksesta lisätietoja tai kieltäytyä siitä ilman perusteluja. Yksikään vanhempi ei kieltäytynyt tutkimuksesta, mutta ei myöskään kysynyt lisätietoja.

Tässä opinnäytetyössä lapsinäkökulma näkyy monin tavoin. Opinnäytetyön aineisto saatiin videoimalla ja analysoimalla lasten toimintaa. Tarkoituksena oli selvittää tuottaako pajatoiminta nimenomaan lasten sitoutuneisuutta. Lapset olivat aktiivisia toimijoita, joita sekä havainnoitiin että arvioitiin.

4 Havainnointi ja arviointi

Havainnointi on yksi varhaiskasvatuksellisen toiminnan suunnittelun ja toteuttamisen sekä arvioinnin perustoista, sillä vain havainnoinnin avulla kasvattaja voi saada tietoa lapsesta ja lapsiryhmästä. Tämän tiedon avulla kasvattaja voi toimia parhaansa mukaan edistääkseen lasten hyvinvointia. (Koivunen – Lehtinen 2015: 16.)

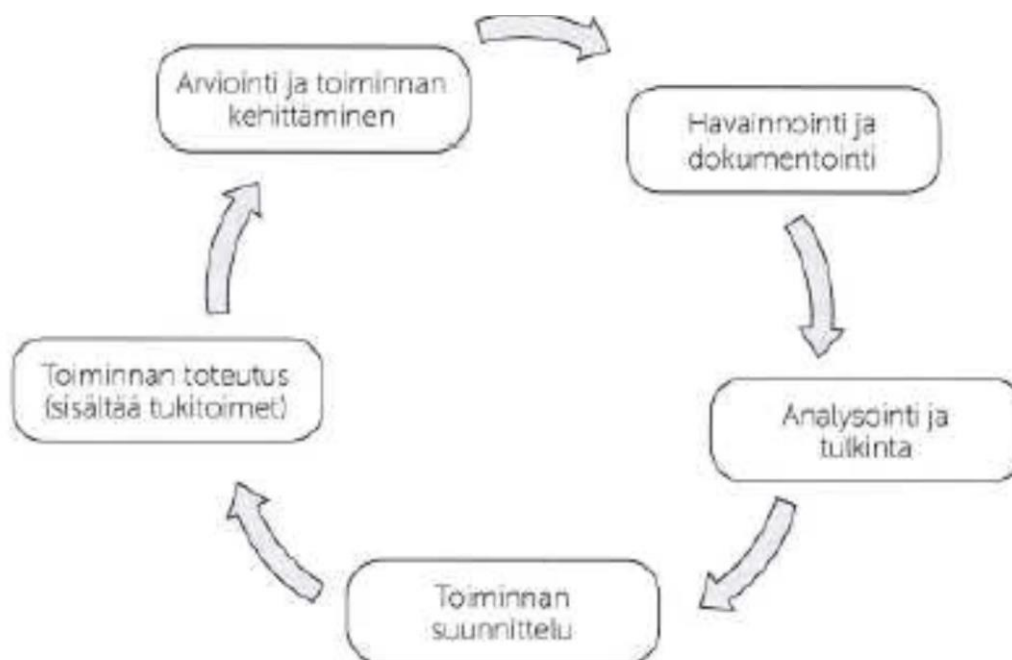
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 havainnoinnin tärkeydestä puhutaan pedagogisen dokumentoinnin yhteydessä:

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 37.)

Lapsen kehitys on nopeaa, joten havainnoinnin on oltava säännöllistä ja tulosten kirjaaminen tarkkaa. Tällöin kasvattaja myös tietää lapsen kulloisetkin mielenkiinnon kohteet ja tuen tarpeet. (Forman – Hall 2005: 187; Koivunen – Lehtinen 2015: 17.)

Jatkuvan havainnoinnin avulla sekä tietoenkin keskustelemalla vanhempien kanssa kasvatuskumppanina kasvattaja pysyy ajan tasalla lasten kehityshaasteissa ja voi suunnitella lasten kanssa mielekästä toimintaa (Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 36).

Havainnointia käsitellään yleensä osana syklistä kehää tai jatkuvana prosessina (Koivunen – Lehtinen 2015: 12; Heikka – Hujala – Turja 2009: 58). Havainnointiprosessia on kuvattu myös kuviona:

Kuvio 4. Havainnoinnista toiminnan kehittämiseen (Koivunen – Lehtinen 2015: 15)

Havainnointi antaa konkreettista tietoa lapsen tai lapsiryhmän toiminnasta. Esimerkiksi lapsen haastattelut ovat mielenkiintoisia ja avaavia, mutta monestakin syystä epävarmoja tiedonlähteitä. Lapsen kielitaito voi olla olematon tai haastattelutilanne saattaa jännittää häntä. Kasvattajan tekemät havainnot ovat näin ollen tarpeen keskustellessa lapsen asioista vanhempien, kollegojen tai moniammatillisen tiimin kanssa. Jos kasvattaja ei pysty perustamaan puheitaan faktisiin havaintoihin, syntyy helposti tilanne, jossa kasvattajan huomataan puhuvan enemmän omista tulkinnoistaan ja oletuksistaan kuin faktoista. (Koivunen – Lehtinen 2015: 34.)

Systemaattiseen havainnointiin ryhdyttäessä olennaista on suunnittelu. Myös jokapäiväiset, arkiset havainnot ovat tärkeitä ja syytä kirjata ylös, mutta ennakkoon suunnitellut havainnointihetket varmistavat monipuolisemman havainnoinnin. Lapsesta havainnoitavia osa-alueita on lukuisia (tunne-elämän kehitys, ajattelu, muisti ja oppiminen, kielellinen kehitys, oman toiminnan ohjaus, motorinen kehitys, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus, leikki ja leikkitaidot jne.), joten kaikkia osa-alueita ei voi millään havainnoida yhtä aikaa. Näin korostuu havainnointitilanteen suunnittelun tärkeys, sillä jokaisen havainnoitavan asian voi jakaa vielä pienempiin osiin havainnointitilanteesta riippuen, joten jo yhden lapsen kohdalla yksittäisiä havainnoitavia asioita on lukuisia. (Koivunen – Lehtinen 2015: 19.)

Ennen havainnointiin ryhtymistä on tiedettävä, miksi lasta tai lapsiryhmää havainnoidaan. Mihin tietoa tarvitaan, onko kyseessä yhden lapsen akuutti tilanne vai esimerkiksi uuden leikkitilan toimivuuden arviointi. Lisäksi täytyy päättää mitä, milloin, missä, miten ja kuinka kauan havainnoidaan. (Koivunen – Lehtinen 2015: 33.)

Suunnitelmallisen havainnoinnin tavoitteena on oppia tuntemaan sekä yksittäinen lapsi että lasten välisiä suhteita. Juuri näissä lasten välisissä suhteissa saattaa esiintyä kiusaamista, ryhmästä pois jättämistä tms. negatiivista toimintaa, jota kasvattaja ei välttämättä ilman tarkkaa havainnointia huomaa. Havainnoinneista saadun tiedon perusteella kasvattajat kykenevät suunnittelemaan ja toteuttamaan asianmukaista ja tarvittavaa toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 37.)

Havainnointitilanteissa kasvattaja on kiinnostuneempi niistä prosesseista ja strategioista, joita lapsi käyttää uuden tiedon hankinnassa kuin siitä, mitä tietoja lapsi on hankkinut (Forman – Hall 2005: 188; Heikka – Hujala – Turja 2009: 75.) Lapset eivät yleensä häiriinny havainnoinnista, joten havainnoinnin avulla on mahdollista saada luotettavaa tietoa häiritsemättä lapsiryhmän toimintaa (Heikka – Hujala – Turja 2009: 75).

Strandellin (1995) tutkimuksessa havainnointi suoritettiin tutkijan ollessa läsnä tutkittavissa tilanteissa, mutta ilman pyrkimystä osallistua toimintoihin. Tutkimuksessa yritettiin (ja onnistuttiin) luoda tutkijalle tutkijarooli, jossa korostui auktoriteetin puute lapsiin nähden. (Strandell 1995: 24.) Tässä opinnäytetyössä havainnointitilanteet videoitiin. Näin havainnoijan tarvitsi keskittyä vain tekniseen suoritukseen, videoimaan lapsiryhmän toimintaa. Havainnoija ei täten ottanut itselleen tutkijan eikä havainnoijan roolia, vaan lähti toimintatuokioilta heti videoinnin jälkeen.

4.1 Erilaisia havainnointimenetelmiä varhaiskasvatuksessa

Jotta saataisiin selville uusimpia kansainvälisesti varhaiskasvatuksessa käytettyjä havainnointimenetelmiä, tämän opinnäytetyön tekijä suoritti aineistohaun kolmessa eri tietokannassa (Academic Search Elite, Eric ja ProQuest). Hakusanoina käytettiin sanoja ”early childhood education” sekä ”observation”. Tulokset listattiin järjestykseen niin, että uusimmat artikkelit olivat ensin, ja kustakin tietokannasta otettiin mukaan kymmenen ensimmäistä suomalaiseen varhaiskasvatuksen ja tämän opinnäytetyön kontekstiin sopivaa artikkelia. Haku tehtiin ajalla 30. – 31.12.2015.

Artikkelianalyysin yhteenveto

Tapa	Määrä			
Kenttähavainnointi	15/30			
Haastattelut	13/30			
Videointi	10/30			
Kirjallinen materiaali	6/30			
Audiotaltiointi	4/30			
Testi testiryhmille	4/30			
Valokuvaus	3/30			
Lasten dokumentit	2/30			
Keskustelut	1/30			
Kysely (0-10 asteikko)	1/30			
Kysely (oikein/väärin- sekä monivalintakysymykset)	1/30			
Work-shop	1/30			

Kuvio 5. Havainnointitapojen artikkelianalyysin tulokset

Tulokset tästä analyysistä kertoivat, että varhaiskasvatuksessa on kansainvälisesti hyvin monenlaisia havainnointitapoja. Tämän opinnäytetyön havainnointitapa videointi on tällä hetkellä yksi yleisimmistä tavoista havainnoida, 10/30 tutkimuksessa oli käytetty videointia joko pelkästään tai rinnan toisen havainnointitavan kanssa. Muita yleisesti käytettyjä havainnointimenetelmiä olivat lasten ja kasvattajien havainnointi ja haastattelut sekä kirjallisen materiaalin käyttö.

Erilaisia varhaiskasvatuksen havainnointimenetelmiä ja -lomakkeita on käytössä Suomessaakin. Monien näiden käyttö on yksinkertaista, mutta vaatii toki suunnitellun ajan, jolloin yhtä lasta tai toimintatilannetta voi rauhassa havainnoida. Monia muita tapoja on siis olemassa, mutta tämä opinnäytetyö ei tässä muodossaan olisi ollut mahdollista ilman toiminnan videointia.

4.2 Arviointi

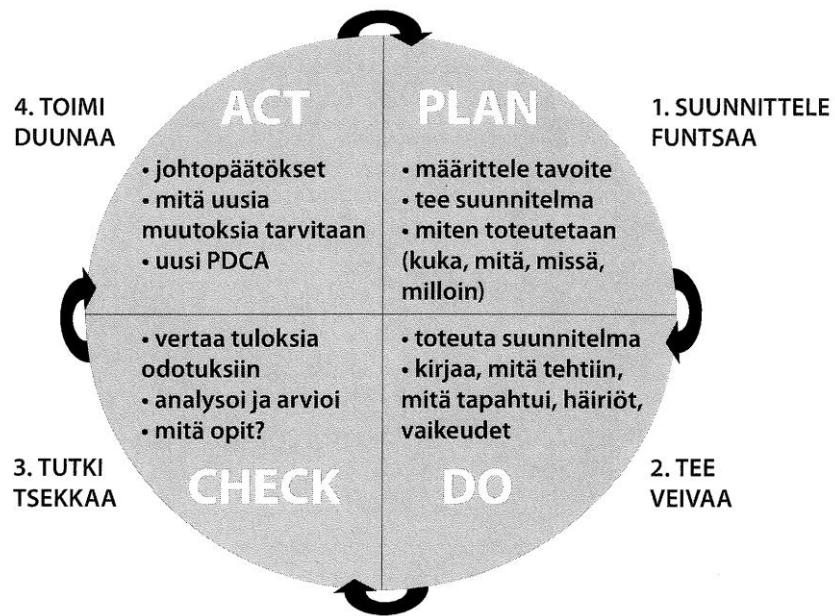
Arvioinnilla on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Merkitystä on kuvattu oivaltavasti seuraavalla kuviolla:

Kuvio 6. Arvioinnin merkitys varhaispedagogiikassa (Heikka ym. 2009: 61)

Varhaiskasvatuksessa arviointi on luonnollinen jatko havainnoinnille. Havainnot voivat olla yksittäisestä lapsesta, leikki-tilasta, kasvattajien toiminnasta tai vanhempien kohtaamisesta, mutta hyvätkin havainnot menettävät merkitystään, jos niitä ei arvioida. Arviointi kuuluu olennaisena osana kehittämisprosesseihin.

Eräs kehittämisessä käytetty arvioinnin sisältävä malli on PDCA-malli, jota kutsutaan myös Demingin laatupyöräksi. Mallissa toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja jatketaan sittemmin arvioinnin perusteella uudelleen suunnitteluvaiheeseen.

Kuvio: PDCA-malli

Kuvio 7. PDCA-malli eli Demingin laatupyörä (Mattila 2009: 53)

Varhaiskasvatuksen arviointia ja sen kehittämistä on pohdittu paljon Soccassa (pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksessa). Socca kehittää uusia työmenetelmiä, tuottaa sosiaalialaa koskevaa tietoa ja tekee käytäntöä hyödyttävää tutkimusta. (Socca n.d.) Soccassa on kehitetty Demingin laatupyörästä Snadit stepit –kuvio, jota käytetään varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Kuvio 8. Snadit stepit -kuvio eli muokattu laatupyörä (Mattila 2014)

Arviointi on osa laadukasta varhaiskasvatusta sekä osa sen kehittämistä. Arviointia varhaiskasvatuksessa voidaan ajatella monesta näkökulmasta. Yksi näkökulmista on lapsen etu, eräs arvioinnin tehtävistä on tukea lapsen kehitystä ja edistää oppimista. Arvioinnissa on järkevää hyödyntää päiväkodin kasvatus- ja opetustilanteita, jotka ovat lapselle tuttuja. Näissä tilanteissa ilmenevien tapahtumien ja tuotosten lisäksi myös tapahtuneet prosessit antavat arvokasta materiaalia arviointia varten. (Kupila 2004a: 4.)

Arviointia ajatellaan myös olennaisena osana ammatillista varhaiskasvatusta. Hyvä arviointi on tarkoituksenmukaista ja säännöllistä. Hyvässä arvioinnissa ei vain todeta jotain lapsen osaamisesta tai osaamattomuudesta eikä sitä tehdä mekaanisesti toimintakauden lopussa. Hyvä arviointi on yksi kasvattajan työvälineistä. (Kupila 2014a: 5.)

Arviointi on myös yhteisöllistä toimintaa, jolla on suuri merkitys työyhteisön (ja sen jäsenien aikaansaaman varhaiskasvatuksen laadun) kehittämisessä. Tällöin voidaan arvioida myös työyhteisön ja päiväkodin toimintaa, ei pelkästään yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän. Oman työn yhteisöllinen arviointi onkin olennainen osa kasvatustilan ammatillisuutta ja asiantuntijuutta. Yhteisöllinen arviointi mahdollistaa varhaiskasvatuksen laadun

kehittämistä. Yhtälö toimii myös toisin päin, työyhteisön yhdessä tekemä arviointi- ja kehitystyö tuottaa yhteisöllisyyttä. (Kupila 2014b: 113)

Työyhteisön tai tiimin arvioidessa lapsihavaintoja, mennyttä toimintakautta tai vaikka kotileikin toimivuutta voidaan sanoa työyhteisön samalla kehittävän toimintaansa ja edesauttavan näin paremman varhaiskasvatuksen ja lapsen edun toteutumista. Arvioidessa toimintaa on hyvä muistaa kiinnittää huomiota siihen, miten nimenomaan päiväkodin (eikä lapsen) toimintaa voisi muuttaa niin, että se kiinnostaa, tukee ja sitouttaa lasta.

5 Sitoutuneisuus

Havainnoitaessa lapsen sitoutuneisuutta toimintaan saadaan käsitystä siitä, vastaako päiväkodin toiminta lapsen kehitystarpeita. Jos lapsi sitoutuu keskimäärin heikosti leikkiin ja muuhun toimintaan, kasvattajien on pohdittava, miten he voivat auttaa lasta tyydytystä tuottavan toiminnan pariin. (Kalliala 2015: 201.) Tutkittaessa miten vahvasti lapsi sitoutuu, tutkitaan samalla, miten merkityksellistä toiminta on lapselle (Kalliala 2012: 195).

Sitoutuneisuus on määritelty inhimillisen toiminnan ominaisuudeksi,

- joka voidaan tunnistaa keskittymisestä ja sinnikkyudesta,
- jolle on tunnusomaista:
 - o motivaatio, lumoutuminen ja osallisuus
 - o avoimuus ärsykeille ja kokemuksen intensiteetti sekä sensorisella että kognitiivisella tasolla
 - o syvä tyydytys ja voimakas tunne ruumiillisesta ja henkisestä energiasta
- jota määrittelevät
 - o tutkimustarve ja yksilöllisten kehitystarpeiden malli
 - o perusskeemat, jotka heijastelevat kulloistakin kehitystasoa x
- jonka tuloksena lapsi kehittyy. (Laevers 1997: 3)

Lapsen sitoutuneisuus toimintaan voi ilmetä monella eri tavalla. Sitoutuneisuus saattaa olla sisäsyntyistä, toiminnallista tai emotionaalista. Keskeisintä lapsen kehityksen kannalta on sisäsyntyinen sitoutuneisuus. Kehitystä edistävät parhaiten sellaiset toiminnat,

jotka sisältävät kohtuullisen määrän sitoutuneisuutta. Tällöin lapsi käyttää taitojaan täysimääräisesti ja on voimakkaasti motivoitunut. (Laevers 1997: 4–5.)

Sitoutuneisuutta ei ilmene silloin, jos toiminta on lapselle liian helppoa tai liian vaikeaa. Lapsi sitoutuu parhaiten sellaiseen toimintaan, joka on hänen kykyjensä ylärajoilla. Toiminta sieppaa lapsen mukaansa eikä lapsi häiriinny ympäristön ärsykkeistä. (Laevers 1997: 3–5.)

Lapsen päivähoitokokemusta ajatellen on tiedettävä voiko lapsi emotionaalisesti hyvin ja tunteeke hän olevansa päiväkodissa tervetullut ja tärkeä. On tärkeää havainnoida ja tutkia, sitoutuuko lapsi toimintaan, koska sitoutuneisuuden aste kertoo kasvattajalle, mitä tekeminen merkitsee lapselle. Lisäksi sitoutuneisuus kertoo lapsen emotionaalisesta hyvinvoinnista, joka puolestaan vahvistaa lapsen sitoutuneisuutta. Sitoutunut lapsi oppii monenlaisia asioita helposti ja vailla paineita, ja paremmin kuin lapsi joka ei pysty sitoutumaan. Hyvä varhaispedagogiikka edistää lapsen oppimista, mikä ennustaa hyvää koulumenestystä. Tämä puolestaan ehkäisee syrjäytymistä ja lisää tasa-arvoa. (Kalliala 2012: 180; Koivunen – Lehtinen 2015: 53.)

5.1 LIS-YC-menetelmä

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu lasten sitoutuneisuutta toimintaan LIS-YC-menetelmällä (Leuven Involvement Scale of Young Children). Menetelmä on kehitetty belgialais-hollantilaisena yhteistyönä lapsen sitoutuneisuuden havainnointiin ja sen tason arviointiin (Koivunen – Lehtinen 2015: 89). LIS-YC-menetelmä on kansainvälisesti tunnettu menetelmä, mikä mahdollistaa tuloksien vertailun. LIS-YC-menetelmän käsikirjan on tehnyt Ferre Laevers, minkä johdosta tämän menetelmän määritelmät ovat kokonaan häneltä.

Leuvenin Experimental Education –malli (EXE) ei keskity tarkastelemaan lasten käsittelytapaa tai opetuksen tuloksia vaan itse prosessia. EXE-projektin osana toteutetussa toimintatutkimuksessa löydettiin kaksi keskeistä prosessiin liittyvää laatuindikaattoria: emotionaalinen hyvinvointi ja sitoutuneisuus toimintaan. (Laevers 1997: 2.)

Lasten emotionaalista hyvinvointia arvioitaessa täytyy myös arvioida, kuinka hyvin kasvattajat (ja koko päiväkotiympäristö) ovat onnistuneet luomaan myönteisen ilmapiirin. Myönteinen, positiivinen ilmapiiri mahdollistaa lasten emotionaalisen hyvinvoinnin, jolloin

heillä on hauskaa ja he tuntevat olonsa huolettomaksi, rennoksi ja mukavaksi. (Laevers 1997: 3.)

Se, että lapsi voi emotionaalisesti hyvin ja viihtyy päiväkodissa, ei vielä yksistään tarkoita varhaiskasvatuksen olevan laadukasta. Mutta jos tämän lisäksi lapsi on sitoutunut toimintaan, myös toinen kehitysprosessin kannalta olennainen kriteeri täyttyy. (Laevers 1997: 3.)

LIS-YC-menetelmän avulla voidaan arvioida intensiteettiä, jolla lapsi on sitoutunut toimintaansa. Toimintaan sitoutuneisuus on inhimillisen toiminnan ominaisuus, joka voidaan tunnistaa etenkin lapsen keskittymisestä ja sinnikkydestä. Lapsen ollessa keskittynyt ja sitoutunut toimintaansa, hän kiinnittää huomionsa suhteellisen rajattuun alueeseen ja häiriintyy toiminnassaan harvoin. Lisäksi hän pyrkii jatkamaan toimintaansa sinnikkäästi. (Laevers 1997: 3–4.)

LIS-YC-menetelmän käyttö koostuu kahdesta osasta. Nämä ovat yhdeksän tunnusmerkkiä lapsen käyttäytymisessä sekä viisi sitoutuneisuuden tasoa. Tunnusmerkkien avulla voidaan perustella sitoutuneisuuden taso. (Laevers 1997: 6–10.)

Yhdeksän tunnusmerkkiä ovat:

1. keskittyminen
2. energia
3. monimutkaisuus ja luovuus
4. ilmeet ja eleet
5. sinnikkyys
6. tarkkuus
7. reaktioaika
8. verbaalinen ilmaisu
9. tyydytys (Laevers 1997: 6–10.)

Viisi sitoutuneisuuden tasoa ovat:

- taso 1 (ei sisällä toimintaa)
- taso 2 (toistuvasti keskeytyvä toiminta)
- taso 3 (jossain määrin jatkuva toiminta)
- taso 4 (intensiivisiä hetkiä sisältävä toiminta)
- taso 5 (pitkäkestoinen intensiivinen toiminta) (Laevers 1997: 6–10.)

LIS-YC-menetelmää voidaan käyttää, jotta saataisiin käsitys päiväkodin eri tilojen ja toimintojen toimivuudesta. Tiettyä tilaa tai toimintaa voidaan arvioida säännöllisesti, jos tila tai toiminta on muutoksen kohteena tai jos se ei toimi toivotulla tavalla. Menetelmää voidaan käyttää myös yksittäisen lapsen tai isomman ryhmän sitoutuneisuuden mittaamiseen. (Laevers 1997: 16.)

Tässä opinnäytetyössä jokainen videoitu havainnointijakso oli kestoaltaan kolme minuuttia. Tämä aika on yleisesti käytetty aika LIS-YC-menetelmässä. (Laevers 1997: 16, 17, 19.) Yhteensä videomateriaalia tuli jokaista pajaa kohden 9 minuuttia, joka antaa jo hyvän kuvan lasten sitoutuneisuudesta kussakin pajassa.

5.2 Sitoutuneisuus muissa tutkimuksissa

Lasten sitoutuneisuudesta tehtyjä tutkimuksia on tehty aiemminkin, usein myös LIS-YC-menetelmällä. Päiväkotit Vankkurin pajatoiminnan kaltaista toimintaa on tutkittu vähemmän, mutta vuonna 2009 Laurea ammattikorkeakoulussa tehtiin mielenkiintoinen opinnäytetyö päiväkodin työpajatoiminnasta (Kortelainen – Stigell 2009).

Kyseisessä opinnäytetyössä käytettiin samaa LIS-YC-menetelmää kuin tässäkin, mutta sen lisäksi myös teemahaastatteluja. Erona tähän työhön on myös se, että siinä tutkittiin yhden pienryhmän sitoutuneisuutta kahdessa toimintahetkessä, kun taas tässä työssä tutkitaan kolmen pienryhmän sitoutuneisuutta kolmessa toimintahetkessä (pajassa). (Kortelainen – Stigell 2009: 29.)

Opinnäytetöitä laajempia tutkimuksia, joissa lasten sitoutuneisuutta on mitattu LIS-YC-menetelmällä, on Suomessa toki tehty. Esimerkkinä mainittakoon kaksi, joissa menetelmää on käytetty eri tavalla.

Malmströmin (2011) pro gradu –tutkielmassa olennaista oli havaintojen määrä. Tutkimusaineistona käytettiin valmista aineistoa, joka oli kerätty 48 päiväkotiryhmästä yhteensä kahdeksasta eri kunnasta. Havainnoitavia lapsia oli yhteensä 802 ja havaintoja sitoutuneisuudesta saatiin yhteensä 18358. (Malmström 2011: 1.)

Esi- ja alkuopetusta koskevassa raportissa (2010) tutkittiin yhdeksää lapsi-informanttia. Yhtä lasta tutkittiin LIS-YC-menetelmää käyttäen 9–19 kertaa. Tutkittavat lapset olivat

esiopetusikäisiä, ensimmäisellä tai toisella luokalla. (Kopisto – Brotherus – Paavola – Hytönen – Lipponen 2010: 45.)

Kyseisissä töissä sitoutuneisuuden määrä vaihteli 2,9 ja 3,5 välillä (LIS-YC-asteikko 1–5). Kortelaisen ja Stigellin opinnäytetyössä lasten sitoutuneisuuden keskiarvo oli 2,9 (Kortelainen – Stigell 2009: 45). Malmströmin pro gradu -tutkielmassa laajan aineiston (N= 18358) koko aamupäivän lasten kaikkea toimintaa tarkasteltaessa saatiin sitoutuneisuuden keskiarvoksi 2,98 (Malmström 2011: 30). Kopiston ym. raportissa mainitaan esi- ja alkuopetusikäisten lapset sitoutuvan toimintaan keskiarvolla 3,5 (Kopisto ym. 2010).

Voidaan todeta, että sitoutuneisuuden määrä on varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetty mittari. Yllä mainittuja töitä keskenään verrattaessa huomataan, että sitoutuneisuuden määrä 3,5 on korkea. Vertailuun tämän työn keskiarvoon palataan tuloksissa ja johtopäätöksissä.

6 Tutkimuskysymys

Tätä opinnäytetyötä suunniteltaessa oli selvää, että aihe tulee liittymään päiväkotivankkurissa syyskuussa 2015 käynnistyneeseen pajatoimintaan. Pajatoiminta siinä laajuudessa, miten se päiväkotivankkurissa toteutuu, on harvinaista ja siten ehdottomasti tutkimisen arvoista. Pajatoiminnan alkaessa koettiin yleisesti tärkeäksi saada tutkittua tietoa pajojen toimivuudesta.

Kiteytettynä voidaan sanoa, että päiväkotivankkurin pajat on suunniteltu lapselle ominaisten tapojen toimia (taiteilu, leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen) mukaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20). Lisäksi ne ovat fyysiseltä kooltaan sellaisia, että toiminta siellä on mahdollista vain pienryhmissä. Tavoitteena ja pääideana on hyvin suunniteltu ja valmisteltu pienryhmätoiminta, mikä näkyy lapsen sitoutuneisuutena toimintaan. Tällä puolestaan on yhteys laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Pajatoiminnan strukturointi on selkeä. Kukin lapsiryhmä käyttää yhtä pajaa viikon verran, mikä mahdollistaa monipuolisen ja pitkäkestoisen toiminnan. Pajavuorot kiertävät ennalta sovitusti. Pajahuoneet ovat kooltaan pieniä, joten pajatoiminta on luonteeltaan aina pienryhmätoimintaa, yleensä 2–5 lapsen ryhmissä. Mitä pienempiä lapsia on kyseessä,

sitä pienemmät ovat myös pienryhmien koot. Myös pajassa tapahtuvan toiminnan yksityiskohdat sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet vaikuttavat pienryhmän kokoon.

Aiemmin tässä työssä (Koivunen – Lehtinen 2015: 37; Mikkola – Nivalainen 2009: 31; Karila 2016: 27) todettiin, että pienryhmätoiminnan edut ovat kiistattomat. Pajatoiminta puolestaan on samalla keino ylläpitää ja kehittää pienryhmätoimintaa. Koska pajahuoneet sijaitsevat ympäri päiväkotia Vankkuria, lapsiryhmä jakautuu automaattisesti pienempiin ryhmiin yhden pienryhmän lähtiessä kulloiseenkin pajaan.

Päiväkoti Vankkurin nykyiset pajat ja niiden sisältö eivät ole valmiita eivätkä oikeastaan koskaan tulekaan valmiiksi. Pajoja muokataan kehittämisideoiden sekä kulloistenkin lapsiryhmien tarpeiden ja toiveiden mukaan. Nykyinen tilanne on hyvä alku, mistä jatkossa pajoja voidaan kehittää. Pajat ovat osa päiväkodin oppimisympäristöä, jota kehitetään muun muassa niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista.

Pajatoiminta kaikinensa on laaja asia, joten vaihtoehtoja tutkimuskysymykseksi / tutkimuskysymyksiksi oli paljon. Varhaiskasvatuksen ytimenä on kuitenkin selkeästi lapsi ja lapsen etu, joten tässä opinnäytetyössä päädyttiin tutkimaan pajatoimintaa lapsen näkökulmasta.

Tämä rajausta oli vielä liian laaja. Tutkimuskysymys tai -kysymykset olisivat perustellusti voineet koskea esimerkiksi lapsen osallisuuden kokemuksesta pajatoiminnassa. Pohjimmiltaan haluttiin kuitenkin tietoa pajatoiminnan toimivuudesta ja siitä, kuinka lapset kokevat pajatoiminnan. Täten päädyttiin tutkimaan sitä intensiteettiä, millä lapset pajatoimintaan sitoutuvat, eli kuinka mielekästä ja sitouttavaa pajatoiminta heille on.

Näistä lähtökohdista tutkimuskysymys kirkastui nopeasti lopulliseen muotoonsa: tuottaako pajatoiminta päiväkotia Vankkurissa lasten sitoutuneisuutta toimintaan? Tutkimuskysymykseen vastauksen saaminen antaa myös tietynlaisen vertailuarvon pajatoiminnalle.

Jotta tutkimuskysymykseen saataisiin mahdollisimman kattava ja luotettava vastaus, tutkittaviksi valittiin lapsia, jotka olivat eri ryhmistä ja eri-ikäisiä. Päiväkodin jokaisesta kolmesta ryhmästä valittiin yksi pienryhmä, jossa oli neljä tai viisi lasta. Pienryhmien lasten ikähaitari oli 3–6 vuotta.

Voidaan sanoa, että opinnäytetyössä tutkittiin pajatoimintaa koko päiväkodin näkökulmasta. Pelkästään yhden ryhmän lapsia tutkittaessa olisi ollut vaara, että tuloksissa olisi näkynyt vain yhden ryhmän osuus, eikä tuloksia olisi voinut yleistää koko päiväkotiin. Samoin tutkittaessa esimerkiksi vain 5-vuotiaiden sitoutumista ei olisi varmuudella voitu sanoa sen olevan yleistettävissä kaiken ikäisiin lapsiin. Päiväkoti Vankkurin pajatoiminta on nimenomaan suunniteltu koskevan kaikkia lapsia, iästä tai ryhmästä riippumatta.

Päiväkoti Vankkuri on pieni päiväkoti, joten esimerkiksi henkilökunnalle suunnattuihin kyselyihin olisi saatu vain kymmenkunta vastausta. Tämä olisi ollut liian vähän luotettavan otoksen varmistamiseksi. Myöskään henkilökunnan haastattelut eivät olisi antaneet riittävän luotettavaa kuvaa kokonaistilanteesta. Lasten haastattelut antavat paljon tietoa, mutta eivät varsinaisesti sitoutuneisuuden määrästä. Näiden syiden tämän takia valittiin toinen tutkimustapa.

7 Tutkimustapa ja aineisto

Päiväkoti Vankkurin käytännön toimintatapoja on muutettu radikaalisti aloittamalla koko työyhteisöä ja kaikkia lapsia koskeva pajatoiminta syyskuussa 2015. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin havainnoimalla, tuottaako uusi toimintatapa sitoutuneisuutta lapsissa.

Lapsuudentutkimus on ylipäättänsä yleistynyt niin Suomessa kuin muuallakin 1990-luvulta lähtien. Tietoa lapsista on tarvittu mm. Lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti raportteihin. Myös 1990-luvun lama toi tullessaan paljon lapsia tai lapsiperheitä koskevaa tutkimusta. (Alanen 2009: 25.)

Vaikka lapsuudesta, varhaiskasvatuksesta ja sitoutuneisuudesta löytyykin paljon tutkittua tietoa, pajatoimintaa varhaiskasvatuksellisena käytäntönä tai ilmiönä ei ole juurikaan tutkittu. Näin ollen pajatoimintaa olisi ollut perusteltua tutkia monellakin eri tavalla ja eri näkökulmasta. Pajatoiminta on luonteeltaan konkreettista toimintaa, joten sitä olisi ollut luontevaa tutkia tapaus- tai toimintatutkimuksella.

Tapauksitutkimuksella pyritään usein kuvaamaan tai selittämään jotain ilmiötä tai tapahtumakulkua. Tutkimuksellisin keinoin pyritään saamaan lisävalaisua jollekin asialle, tavoitteena on ymmärtää paremmin tutkittavaa tapausta ja olosuhteita, joiden lopputuloksena tapauksesta tuli sellainen kuin tuli. (Laine – Bamberg – Jokinen 2007: 9-10, 31.)

Tapaustutkimuksessa tarkastellaan yhtä tai useampaa tapausta. Tapaustutkimuksen tärkein tavoite on määritellä, analysoida ja ratkaista tämä tapaus tai nämä tapaukset. (Eriksson – Koistinen 2014: 4.) Jos tässä opinnäytetyössä olisi tutkittu pajatoimintaa itsessään tai yritetty määritellä sitä, kyseessä olisi ollut tapaustutkimus. Näin ei kuitenkaan toimittu.

Tapaustutkimus pajatoiminnasta olisi mielenkiintoinen, mutta ajankohtainen vasta myöhemmässä vaiheessa. Tapaustutkimuksella selvitetään usein pitkään jatkuvia ilmiöitä ja saadaan vastauksia kysymyksiin miten ja miksi. (Laine ym. 2007: 10.) Hypoteettisesti voisikin ajatella, että tapaustutkimuksella voisi tutkia esimerkiksi miksi lasten sitoutuneisuus pajassa X on aina alhaisempi / korkeampi kuin muissa pajoissa.

Konkreettinen toimintatapojen muutos, käytännönläheisyys, havainnointi ja tutkimuskysymyksen asettelu puolsivat tutkimustavaksi toimintatutkimusta.

7.1 Toimintatutkimus

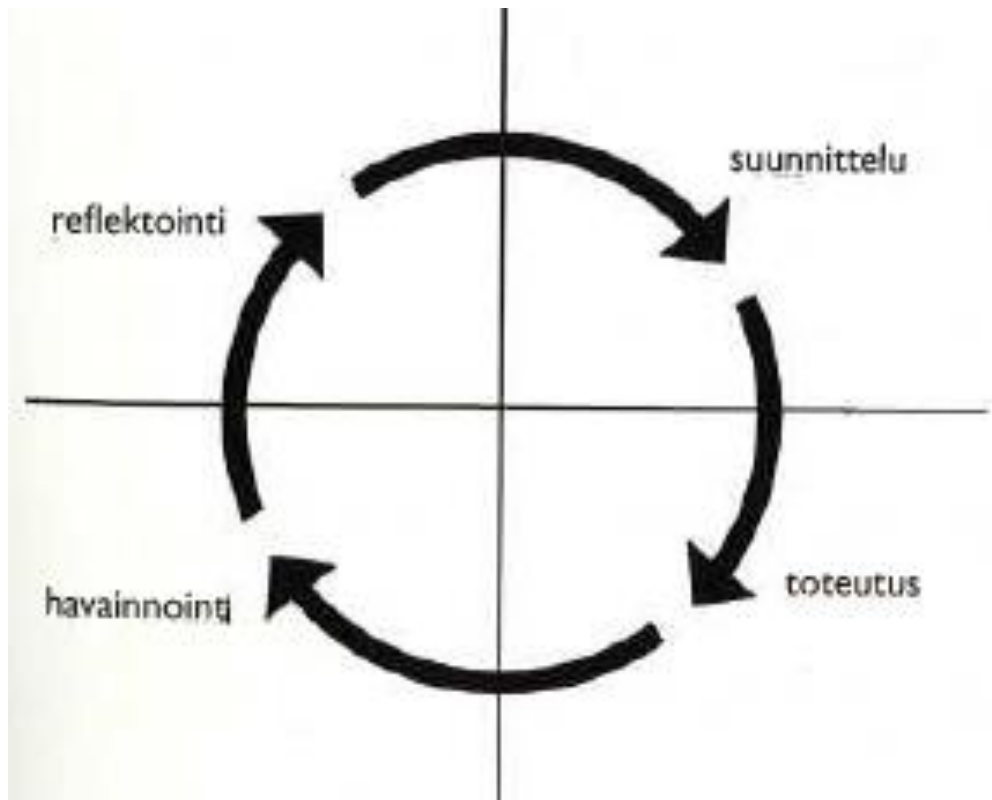
Toimintatutkimuksen tehtävää on kuvattu osuvasti näin:

Toimintatutkimuksen tehtävänä on muuttaa todellisuutta sitä tutkimalla ja tutkia todellisuutta sitä muuttamalla. Siinä tuotetaan tietoa käytäntöjen kehittämiseksi. (Heikkinen – Rovio – Syrjälä 2006: 15)

Toimintatutkimuksia yhdistävät käytäntöihin suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin (Kuula 2001: 10). Olennaista toimintatutkimuksessa on paitsi tuottaa uutta tietoa myös pyrkiä tutkimisen avulla samalla edistämään erilaisten asiantilojen muutosta ja parantamaan niitä (Kuula 2001: 11).

Toimintatutkimuksessa kysymys on aina myös osallistuvasta prosessista, jossa ollaan kiinnostuneita käytännöllisen tiedon tuottamisesta hyödyllisiin tarkoituksiin. Erityisesti tietoa tuotetaan niiden ihmisten tilanteen parantamiseksi, joiden kanssa tutkimusta tehdään. Toimintatutkimus koskettaakin usein vuorovaikutukseen pohjautuvaa sosiaalista toimintaa. (Suoranta – Ryyänen 2014: 196; Heikkinen 2006: 16.)

Käytännönläheisenä tutkimustapana toimintatutkimus sopii hyvin uusien toimintatapojen suunnitteluun ja kokeiluun (Heikkinen 2006: 17). Toimintatutkimuksen sykli kuvaa yksinkertaistettuna hyvin toimintatutkimuksellista kiertokulkua.

Kuvio 9. Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen 2006: 35)

Toimintatutkimuksen sykli muistuttaa paljon erilaisia havainnointiin ja arviointiin käytettäviä laatuympyröitä (Koivunen – Lehtinen 2015: 15; Mattila 2009: 53; Mattila 2014). Onkin luonteavaa, että opinnäytetyö tai tutkimus, jonka aineisto on kerätty havainnoimalla, on luonteeltaan toimintatutkimus.

Toimintatutkimuksen laajuus vaihtelee paljon. Yksinkertaisimmillaan toimintatutkimus on yhden henkilön tai pienen tiimin oman työn kehittämistä. (Heikkinen 2006: 17.) Yhtä työvaihetta tai työn osaa suunnitellaan, kokeillaan sitä käytännössä, kerätään kokemuksia, arvioidaan ja tehdään uusi suunnitelma.

Yleensä sosiaalisen toiminnan työtehtävät tehdään kuitenkin yhteistyössä monien osapuolten kanssa. Tämän vuoksi työn kehittämiseen tarvitaan yleensä laajempi osallistujajoukko. Usein työn kehittämiseen tarvitaan myös ihmisten välisen vuorovaikutuksen edistämistä, mikä puolestaan vaatii laajaa keskustelua kehittämisen suunnasta ja tavoista. Tämän johdosta toimintatutkimus saattaa laajeta helposti laajaksi yhteiskunnalliseksi toiminnaksi. Tämän johdosta toimintatutkimus onkin yleensä ajallisesti rajattu projektiluonteinen tutkimus. (Heikkinen 2006: 17.)

Toimintatutkimuksen tavoite on vaikuttaa tai muuttaa tutkimuksen kohdetta jollain tavalla. Toimintatutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kehittäminen ja osallisuus. Halutaan käytännön parannuksia, kehittää toimijoiden ymmärrystä toiminnasta sekä kehittää toimintatilannetta. (Robson 2002: 215.) Toimintatutkimuksessa tutkija on usein aktiivinen toimija, joka ei välttämättä edes oletta ottavansa ulkopuolista roolia, vaan käynnistää muutosta ja rohkaisee ihmisiä kehittämisessä (Heikkinen 2006: 19–20).

Toimintatutkimusta on myös kuvattu tutkijaa, tutkimuksen osallistujia sekä tutkittavia tilanteita muuttavaksi oppimisprosessiksi (Wimpenny 2010: 97). Tämä kuvaa hyvin myös päiväkotia Vankkurin työyhteisön tilannetta. Pajatoiminta on juuri alkanut ja alkutekijöissään. Intoa, hyviä kokemuksia ja kehittämisideoita on kuitenkin paljon, joten on perusteltua olettaa siitä tulevan pitkäkestoinen toimintamalli. Kuitenkin vasta tämän toimintatutkimuksen aikana (ja sen jälkeen) on saatu kokemuksia ja tietoa sekä pajatoiminnasta että työntekijöistä varhaiskasvatuksen ammattilaisina ja työyhteisön jäseninä. Lisäksi se on muokannut työntekijöiden käsitystä tutkimuksen tekemisestä.

Toimintatutkimuksen periaatteisiin kiteytyy myös tämän opinnäytetyön ydin. Uuden toimintamallin tutkimisella saadaan tietoa siitä, kuinka hyvin malli tuottaa lasten sitoutuneisuutta. Tämä on pohjatietoa, jota tarvitaan, jotta voidaan arvioida miten toimintamallia kannattaa muuttaa ja mihin suuntaan. Mittaamalla lasten sitoutuneisuutta pajatoimintaan saadaan tietoa, joka helpottaa paitsi pajatoiminnan myös muun varhaiskasvatuksellisen toiminnan kehittämistä.

Toimintatutkimukselliset keinot ovat konkreettisuudessaan sellaisia, jotka kaikkien osallisten on useimmiten helppo ymmärtää ja hyväksyä. Tämän opinnäytetyön tapauksessa kehittämisen kohde lähti työntekijöiltä itseltään, joten motivaatiota aineiston hankintaan ja analysointiin oli olemassa.

Voidaan ajatella, että varhaiskasvatushenkilöstölle ymmärrettävät ja kiinnostavat toimintatavat aineiston keruussa ja analysoinnissa muokkaavat myös henkilöstön asennetta tutkimuksellista otetta ja kehittämistä kohtaan. Toimintatutkimuksellinen ote toiminnan kehittämisessä antaa myös tulevaisuudessa hyvät lähtökohdat kehittämisen onnistumiseen.

7.2 Aineiston kokoaminen

Videointi oli tähän opinnäytetyöhön sopivin tapa saada tietoa lasten toiminnasta. Havaintojen kirjaaminen havainnointilomakkeisiin olisi ollut toki mahdollista, mutta se olisi vienyt enemmän aikaa ja tuottanut aineistoon vain yhden ihmisen (opinnäytetyön tekijän) näkökulman. Nyt toimintahetkien videoinnit arvioitiin 11 henkilön ryhmänä. Asiaa käsitellään lisää tuloksissa ja johtopäätöksissä.

Opinnäytetyön aineistoa varten videoitiin kolmea pienryhmää, jotka tulivat kolmesta eri lapsiryhmästä. Kuvattavia lapsia oli yhteensä 14. Pienryhmistä yksi oli 5–6 -vuotiaiden, yksi 3–4 -vuotiaiden ja yksi 3-vuotiaiden lasten ryhmä. Jokaista pienryhmää videoitiin kolmessa pajassa. Nämä pajat olivat ateljee, peuhula ja tutkimushuone.

Videoita kuvattiin yhteensä yhdeksän, kunkin videon kesto oli kolme minuuttia. Videoinnit suoritettiin päiväkotia Vankkurin tabletilla helmikuussa 2016. Videointipäivät ja -hetket sovittiin työyhteisössämme etukäteen. Joistain pienryhmistä oli kuvaushetkellä lapsia poissa, mutta tällöin kuvaus tapahtui pienemmällä ryhmällä. Jokaisen lapsen jokaiseen kuvaushetkeen saaminen olisi vaatinut paljon pidemmän kuvausaikataulun. Lapsilla on poissaoloja (lomaa, vapaapäiviä ja sairauslomia) luonnollisesti siinä missä aikuisillakin.

Videoinnit tehtiin aina samalla tavalla. Kuvattavaa lapsiryhmää ”lämmiteltiin” kuvaamalla heitä tabletilla jo ennen pajahuoneeseen menoa. Pajahuoneessa ko. pienryhmän kasvattaja antoi lapsille ohjeet, minkä jälkeen sekä toiminta että kuvaus aloitettiin yhtä aikaa. Kuvauksen jälkeen kuvaaja poistui pajahuoneesta ja toiminta jatkui suunnitelman mukaan.

7.3 Analysointi

Videot arvioitiin koko päiväkotia Vankkurin kasvatushenkilöstön (11 henkilöä) voimin päiväkotia Vankkurin kehittämispäivänä 18.3.2016. Ennen videoiden havainnointia työyhteisön kanssa käytiin LIS-YC-menetelmän perusperiaatteet, yhdeksän tunnusmerkkiä ja viisi sitoutuneisuuden tasoa läpi.

Arviointia varten oli myös kuvattu harjoitusvideo, jossa näkyi kaksi lasta toimimassa. Tämä harjoitusvideo katsottiin läpi kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla kaikki havainnoijat (11 henkilöä) katsoivat lasta A, toisella kerralla lasta B. Kummankin katselukerran jälkeen sitoutuneisuuden tasoa arvioitiin yhteisesti.

Tällöin huomattiin, miten vaikeaa sitoutuneisuuden arviointi on. Esimerkiksi lapsi, joka näytti tekevän kaikenlaista muuta kuin ohjeeksi oli annettu, oli kuitenkin tarkasti arvioituna hyvin sitoutunut toimintaan. Hänellä oli ns. sijaistoimintoja (nypläsi paitaa, hieroi korvaa jne.), jotka olivat hänen persoonallisia piirteitään, joille hän ei voinut mitään. Nämä piirteet eivät kuitenkaan estäneet häntä keskittymästä toimintaan. Vaikka harjoitusvideot osoittivat sitoutuneisuuden arvioinnin vaikeaksi, sitoutuneisuudesta saatiin kuitenkin keskustelun jälkeen kohtuullisen yhtenäinen mielipide muodostettua.

Varsinaisten videoiden arviointi alkoi heti harjoituksen jälkeen. Arvioijia oli paikalla siis 11 henkilöä, joista jokainen arvioi aina vain yhtä lasta. Videoissa esiintyi 2–5 lasta, riippuen siitä, kuinka monta etukäteen sovitun pienryhmän lapsista oli tullut paikalle. Näin ollen kutakin lasta arvioi 2–6 työntekijää. Tämä varmisti sen, ettei kenenkään lapsen sitoutuneisuuden arviointi ollut vain yhden työntekijän varassa. Näin ollen pajakohtaiset keskiarvot ovat myös luotettavampia.

Jokainen arvioija merkkasi arvion sitoutuneisuuden määrästä LIS-YC-lomakkeelle, johon oli etukäteen kirjoitettu kyseisen pajan ja ryhmän sekä arvioitavan lapsen nimi. Lomakkeet jaettiin arvioijille ennen videon katselun aloittamista satunnaisessa järjestyksessä eli käytännössä kunkin lapsen kulloinenkin arvioija arvottiin. Arvioinnin jälkeen lomakkeet kerättiin pois ja siirryttiin saman tien seuraavaan videoon.

Videoista tai niissä esiintyvistä lapsista ei keskusteltu analysoinnin aikana. Analysoinnin jälkeen videoista keskusteltiin yleisesti menemättä yksityiskohtiin. Arviointi herättikin paljon keskustelua mistä lisää myöhemmissä luvuissa.

Kaiken kaikkiaan pajatoiminnan toimintatuokioiden videoinnit ja niiden arvioinnit herättivät paljon ajatuksia. Samalla kun työyhteisössä totuttiin sekä videointiin että tutkimukselliseen otteeseen, saatiin myös pienempiä ja suurempia kehittämisideoita jatkoa ajatellen.

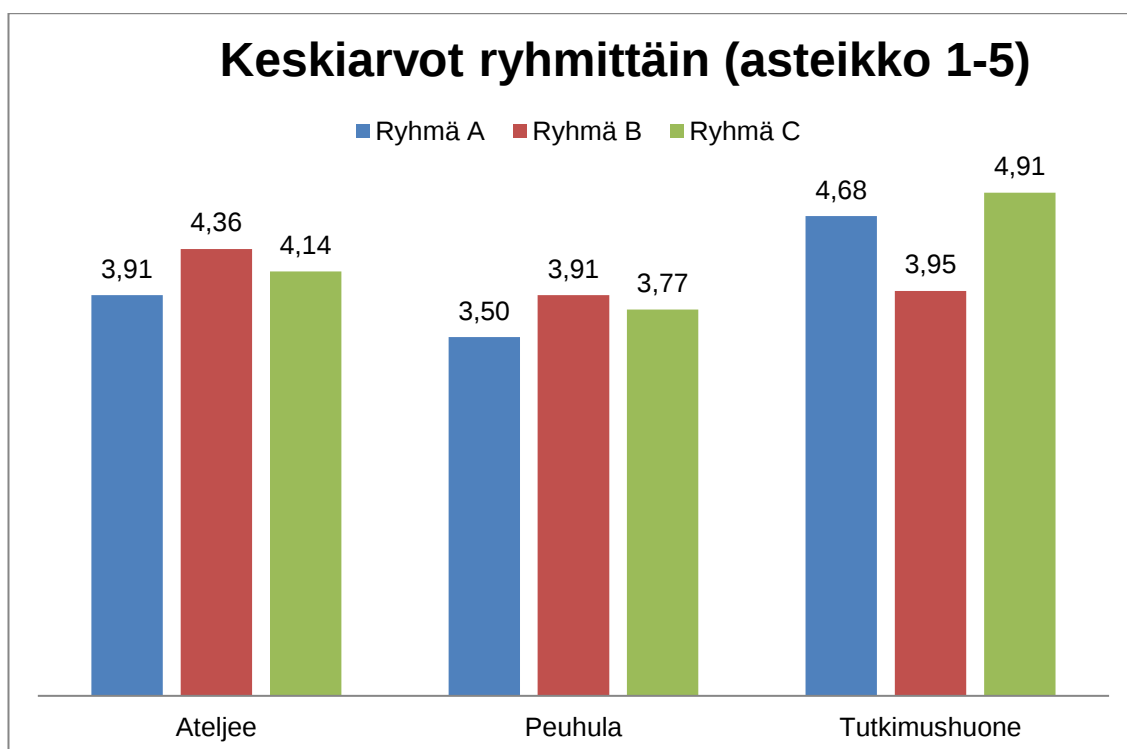
8 Tulokset

Yhteensä pajoissa arvioitiin 32 lapsen toimintahetkeä. Suunnitelmassa oli 42 yksittäistä lapsen toimintahetkeä, joten näistä toteutui 76 %. Poissaolot olivat lasten sairastumisia tai vapaapäiviä, joita väistämättä tulee jonkin verran. Toimintahetkiä oli kuitenkin niin paljon, että pajatoiminnasta saatiin riittävän hyvä kuva.

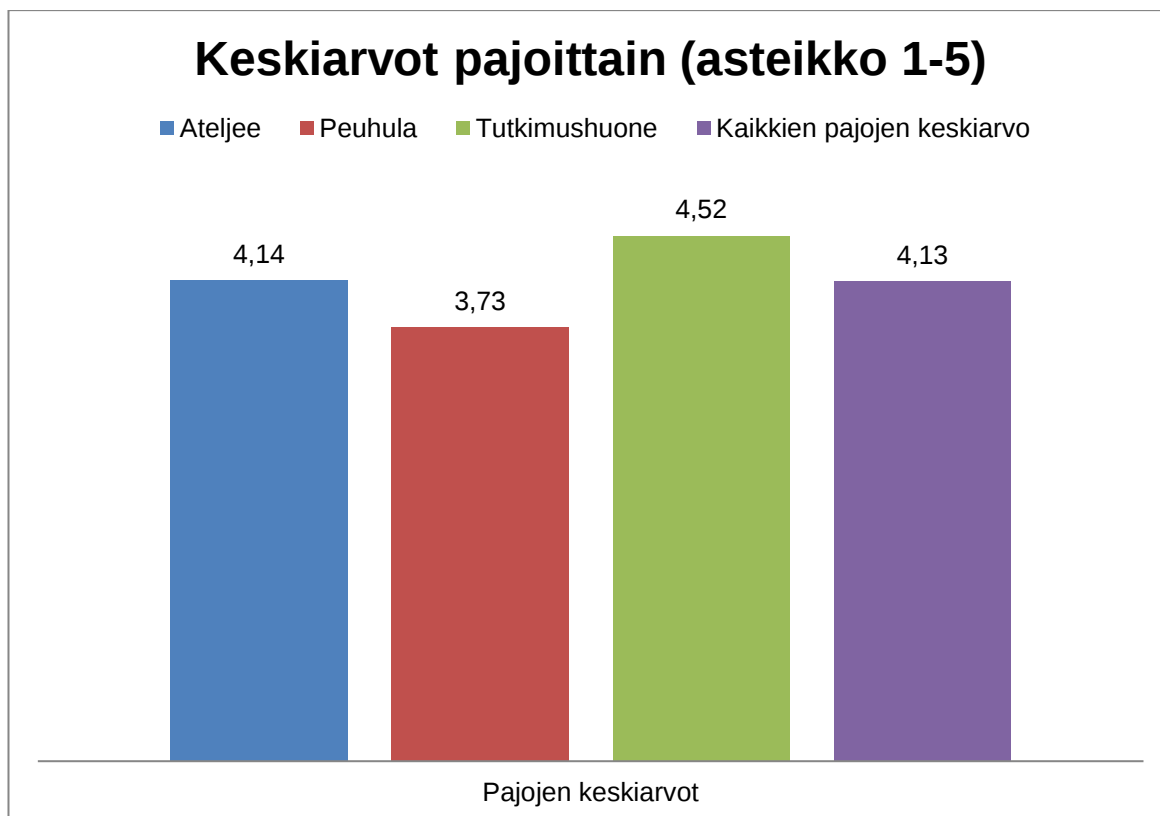
Arviointiasteikko oli LIS-YC-menetelmän mukainen 1–5, jossa puolikkaat olivat mukana. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä kokeneellekin arvioijalle pelkkien kokonaislukujen käyttö arvioinnissa ei ole helppoa.

8.1 Tulokset ja niihin vaikuttavat tekijät

Tulokset osoittavat erittäin korkeaa sitoutuneisuutta. Kaikkien pajojen keskiarvo oli 4,13 (asteikko 1–5). Alla olevista kuvioista näkyvät ryhmien pajakohtaiset keskiarvot sekä pajojen kokonaiskeskiarvot. Lapsikohtaiset arviot kustakin pajasta ovat nimettömänä liitteessä 3.

Kuvio 10. Pajojen keskiarvot ryhmittäin

Kuvio 11. Pajojen kokonaiskeskiarvot

Kaikkien pajojen keskiarvo 4,13 osoittaa, että pajatoiminta tuottaa korkeaa lasten sitoutuneisuutta toimintaan. Tämä on opinnäytetyön tärkein tulos ja kertoo siitä, että päiväkotit Vankkurissa on onnistuttu saamaan aikaan mitattavissa olevaa laadukasta varhaiskasvatusta.

Päiväkotit Vankkurin henkilökunnalla on tarkemmat tiedot ryhmien sekä yksittäisten lasten sitoutuneisuuden määrästä. Tätä tietoa käytetään toiminnan suunnitteluun sekä pajojen kehittämiseen, mutta tieto on jätetty yksityisyyden suojan turvaamiseksi tästä opinnäytetyöstä pois.

Suunnitellun toiminnan, toteutuksen ja arvioinnin lisäksi tuloksiin vaikutti moni asia. Arvioinnissa videot näkyivät videotykin kautta seinälle heijastettuna, joten kaikki näkivät videot varmasti. Ongelma tuli äänessä, videotykki ei yllättäen toistanutkaan ääntä, joten lasten puhe kuului ainoastaan tietokoneelta. Tällöin kauimpana tietokoneesta istuvat eivät kuulleet puhetta juuri ollenkaan ja joutuivat näin arvioimaan lapsen sitoutuneisuutta muiden tunnusmerkkien avulla.

Puhe on kuitenkin vain yksi sitoutuneisuuden yhdeksästä tunnusmerkeistä. Vaikka kaikki arvioijat eivät kuulleetkaan lasten puhetta, he pystyivät arvioimaan sitoutuneisuuden tasoa muiden tunnusmerkkien avulla. Lisäksi on huomioitava, että puheen kuuleminen saattaisi sekä laskea että nostaa sitoutuneisuutta, joten selkeitä johtopäätöksiä asiasta ei voi tehdä.

Pienryhmähetket pajoissa eivät olleet erikseen tätä opinnäytetyötä varten tehtyjä toimintahetkiä, vaan kuuluivat johonkin laajempaan teemaan (esimerkiksi lumi ja jää). Näin tuloksiin saatiin mahdollisimman autenttinen kuva pajatoiminnasta. Tämä on hyvä tiedostaa tuloksia arvioitaessa, sitoutuneisuuden tasoa ei ole yritetty nostaa suunnittelemalla videointeja varten erityistä ohjelmaa.

Yhden videon yhden lapsen arvio oli ristiriitainen. Neljä arvioijaa oli arvioinut hänen sitoutuneisuuden tasoksi 5, kun taas yksi arvioija oli arvioinut tasoksi 2. Tässä videossa esiintyi vain kaksi lasta, joista toinen oli saanut keskimääräisesti huomattavasti alempia arvioita. Täten on oletettavaa, että kyseinen arvioija on sekoittanut lapset. Näitä mahdollisia väärinkäsityksiä ei ole kuitenkaan lähdetty tuloksia tehdessä oikomaan, sillä on hyvin mahdollista, että sama mahdollinen virhe on käynyt jossain kohtaa myös toiseen suuntaan.

Yhdeksän kolmen minuutin videota oli yllättävän raskas sessio arvioida. Arviointien välillä pidettiin tauko, mutta on mahdollista, että arvioijien keskittyminen on herpaantunut. Tästäkään potentiaalisesta ”virheestä” ei voida varmuudella sanoa, onko se vaikuttanut tuloksiin nostavasti vai laskevasti.

Vain yhdellä arvioijalla oli aikaisempaa kokemusta LIS-YC-arvioinnista. Vaikka ennen varsinaisia arviointeja arviointia harjoiteltiin koevideolla, ei näin nopealla aikataululla voida millään saada aikaan täysin yhtenäisiä arviointikäytäntöjä. Tämä näkyy oletettavasti myös arviointien eroavaisuuksissa.

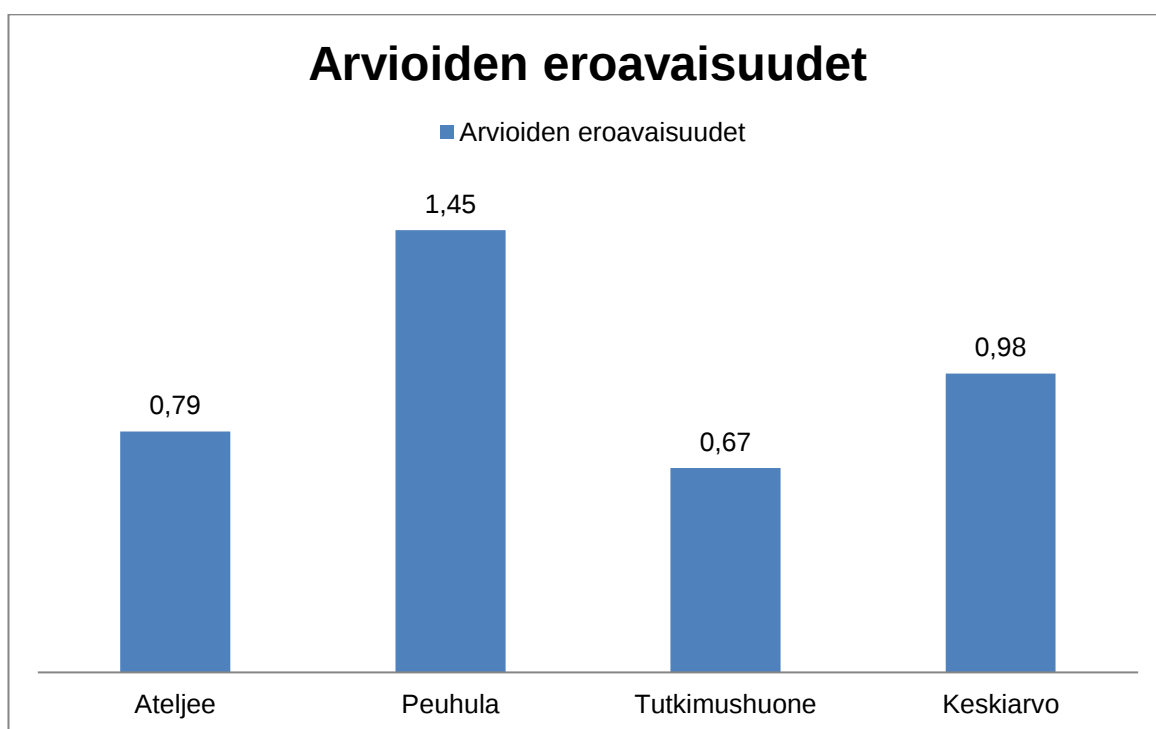
Kaiken kaikkiaan tuloksiin vaikuttaa moni asia. Teknistä ongelmaa (äänen kuulumattomuus) lukuun ottamatta asiat ovat kuitenkin sellaisia, joihin ei olisi voinut vaikuttaa etukäteen tai jotka tehtäisiin samalla tavalla jos työ uusittaisiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että lasten sitoutuneisuus toimintaan pajoissa oli korkealla tasolla. LIS-YC-asteikolla 1–5 mitattu pajojen keskiarvo 4,13 on todella korkea. Kuitenkin

on hyvä huomata, että arvioinnit eivät olleet täysin yksimielisiä, joten numeraalinen tulos ei ole suoraan vertailukelpoinen muihin LIS-YC-menetelmällä tehtyihin tutkimuksiin.

8.2 Arviointien eroavaisuudet

Arvioiden lapsikohtaiset eroavaisuudet olivat suuria. Ateljeessa (12 arviota) arviot vaihtelivat 0–2 yksikön välillä, keskiarvon ollessa 0,79. Peuhulassa (11 arviota) arviot vaihtelivat 0,5–3 yksikön välillä, keskiarvo tässä pajassa oli 1,45. Tutkimushuoneessa (9 arviota) arviot vaihtelivat 0–2 yksikön välillä, keskiarvoksi tuli 0,67. Keskiarvo arvioiden vaihtelevuudesta kaikista pajoista oli 0,98, eli lähes yhden yksikön verran. Arvioiden lapsikohtaiset erot löytyvät liitteestä 3.

Kuvio 12. Arviointien eroavaisuudet pajoittain

Peuhulassa sitoutuneisuuden keskiarvo oli alhaisin ja arvioinnit hajosivat eniten. On mahdollista, että toiminnan muoto ja laatu eivät olleet peuhulassa yhtä korkealla tasolla kuin muissa pajoissa, mutta asiassa voi olla muitakin selittäviä tekijöitä.

Pajat ovat keskenään hyvin erilaisia. Peuhula on luonteeltaan liikunnallinen paja, ateljee ja tutkimushuone staattisempia. Tämä näkyy mahdollisesti myös arvioinnissa. Peuhulassa lasten sitoutuneisuutta on vaikeampi arvioida, koska lapsi ei ole paikallaan eikä

esimerkiksi hänen kasvojaan koko aikaa näe. Lisäksi sitoutuneisuuden muoto voi olla liikkuvampaa, mikä saatetaan arvioinnissa sekoittaa matalaan sitoutuneisuuteen.

Lähtökohtaisesti voidaan myös olettaa, että näin monen kokemattoman arvioijan kanssa toteutettu arviointi antaa enemmän eroavaisuuksia kuin kokeneiden arvioijien tekemä. Tämä ei silti tarkoita sitä, että tulokset olisivat vääriä tai vähemmän arvokkaita, oikeastaan päinvastoin.

Eroavaisuuksien määrä on tämän opinnäytetyön yksi tärkeä tulos. Määrä antaa koko työyhteisölle arvokasta tietoa ja materiaalia toiminnan kehittämiseen ja arvioinnin yhtenäistämiskäytäntöjen jatkotyöskentelyyn. Opinnäytetyön varsinaisen tuloksen saamisen lisäksi tavoitteena olikin aloittaa kasvatushenkilökunnan kehittäminen arvioijina sekä yhtenäistää arviointikäytäntöjä. Näissä työyhteisön tavoitteissa myös onnistuttiin.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimuskysymykseen – tuottaako pajatoiminta lasten sitoutuneisuutta toimintaan – saatiin tässä työssä selvä vastaus. LIS-YC-menetelmän asteikolla 1–5 tämän opinnäytetyön tuloksena saatu sitoutuneisuuden keskiarvo 4,13 on niin korkea, että voidaan todeta pajatoiminnan tuottavan sitoutuneisuutta.

Viisi sitoutuneisuuden tasoa ovat Laeversin (1997) mukaan:

- taso 1 (ei sisällä toimintaa)
- taso 2 (toistuvasti keskeytyvä toiminta)
- taso 3 (jossain määrin jatkuva toiminta)
- taso 4 (intensiivisiä hetkiä sisältävä toiminta)
- taso 5 (pitkäkestoinen intensiivinen toiminta) (Laevers 1997: 6–10.)

Tämän opinnäytetyön numeraalinen tulos 4,13 sijoittuu intensiivisiä hetkiä sisältävän ja pitkäkestoisen intensiivisen toiminnan välille, toki lähemmäksi tasoa 4. Muihin verrattuihin töihin (Kopisto ym. 2010; Kortelainen – Stigell 2009; Malmström 2011) nähden tässä opinnäytetyössä mitattu keskiarvo 4,13 on erittäin korkea.

Odotuksena oli monestakin syystä, että pajatoiminta tuottaa sitoutuneisuutta. Pajatoiminta on aina pienryhmätoimintaa, joka on useissa lähteissä (Koivunen – Lehtinen 2015: 37; Mikkola – Nivalainen 2009: 31; Karila 2016: 27) todettu lapselle ja työntekijälle hyväksi tavaksi järjestää varhaiskasvatusta. Pajat ovat myös luotu lapsille ominaisten tapojen toimia perusteella (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 20).

Sitoutuneisuuden tason siis oletettiin olevan korkea, mutta se oli vielä huomattavasti odotuksia korkeampi. Lapset olivat selvästi innostuneita ja rohkeita toimijoita, jotka lähtökohtaisesti nauttivat eri pajojen toiminnoista. Tulos antaa kuvan onnistuneesta ja laadukkaasta varhaiskasvatuksesta.

Täysin luotettava tai vertailukelpoinen tämä numeraalinen tulos ei kuitenkaan ole. Arviointien eroavaisuudet olivat yllättävän suuria, mikä kertoo siitä, että virheellisiä arvioita on tullut. On kuitenkin todennäköistä, että kasvatushenkilökunnan arviot ovat olleet virheellisiä molempiin suuntiin, ja näin ollen tulos on lähempänä oikeaa kuin pelkästään eroavaisuuksien määrän perusteella voisi olettaa.

On myös huomattava, että arvioinnissa painaa jokaisen arvioijan subjektiivinen mielipide, arviointia ei voi tehdä täysin mekaanisesti. Arvioijat tuntevat videoissa näkyvät lapset eri tavalla, osa monen vuoden ajan, osa vain nimeltä. Tämä vaikuttaa luonnollisesti arvioon. Myös kunkin pajatoiminnan vetäjä pystyi arvioimaan toimintaa laajemman tiedon varassa kuin muut.

Arvioijista vain yhdellä oli aikaisempaa kokemusta LIS-YC-menetelmän käytöstä. Arviointi koettiin vaikeaksi, joskin mielenkiintoiseksi. Arvioinnin jälkeen aiheesta keskusteltiin lyhyesti kasvatushenkilöstön kesken, jolloin seuraavanlaisia kommentteja ja asioita nousi esille:

- Oli vaikea keskittyä koko kolmea minuuttia katsomaan vain yhtä lasta. Videoilla näkyi 2–5 lasta, joten muiden lasten toiminta vie helposti arvioijan huomion.
- Arvioinnin numeraalisuus oli yksinkertainen teoriassa, mutta vaikea käytännössä. Esimerkiksi jonkin lapsen kohdalla oli vaikea arvioida, oliko toiminta jossain määrin jatkuvaa (taso 3) vai sisälsikö se intensiivisiä hetkiä (taso 4). Lapsi ehti kolmen minuutin tarkastelujakson aikana olla monella tasolla, jolloin arvioija joutui miettimään mikä kuvaisi kokonaisuutta parhaiten.

- Myös etukäteistiedon lapsesta koettiin vaikuttavan arviointiin. Erään lapsen kohdalla hänen vastuukasvattajansa oli jälkikäteen iloinen siitä, miten yleensä hiljainen ja jopa flegmaattinen lapsi oli osallistunut hyvin toimintaan. Muut arvioijat eivät kuitenkaan olleet nähneet tilannetta samalla tavalla, vaan arvioivat hänen sitoutumistaan suullisesti jälkikäteen heikommaksi kuin vastuukasvattaja oli tehnyt.

Videoita arvioitaessa harjoitusvideoita olisi myös voinut olla kaksi yhden sijaan. Näiden videoiden jälkeen olisi ollut hyödyllistä keskustella pitempään kuin tapahtui, jotta lapsen sitoutuneisuuden tasosta olisi vallinnut parempi yksimielisyys. Täten arviointien eroavaisuuksia olisi saattanut tulla vähemmän. Toisaalta nyt saatu tulos antoi kuvan työyhteisön tämänhetkisistä arviointikäytännöistä, mikä myös oli hyödyllistä. Arvioinnin haastavuuden johdosta olisikin mielenkiintoista katsottua samat videot arviointiin koulutetuilla ihmisillä ja verrata sen jälkeen tuloksia.

Mielenkiintoista kuvauksissa oli myös se, että lapset eivät häiriintyneet videoinnista ollenkaan. He huomasivat kyllä kuvaajan, mutta olivat silti keskittyneitä omaan toimintaansa. Tabletti ylipäättänsä ja videoiden katselu tabletilla kiinnostivat lapsia toisaalta suuresti. Jatkossa sekä videoiden kuvaaminen että niiden katsominen jälkikäteen lienee päiväkotia Vankkurissa helpompaa niin tottumuksellisesti kuin teknisestikin.

Opinnäytetyötä ja havainnoiteja suunniteltaessa yksi vaihtoehto oli se, että kaikki havainnot olisi kerännyt ja kirjannut yksi henkilö. Tällöin havainnoija olisi seurannut pajatoimintaa ja kirjannut havainnot tilaisuutta varten suunniteltuun havainnointilomakkeeseen. Näitä lomakkeita olisi kerätty suunnitelman mukainen määrä.

Havaintojen kerääminen näin olisi ollut täysin erilaista. Yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa olisi ensin suunniteltu montaako lasta arvioidaan ja kuinka monta kertaa. Olisi myös arvioitu, olisiko yksi havainnoija pystynyt havainnoimaan koko pienryhmää. Myös havaintojakson pituus olisi ollut tarkkaan mietittävä asia. Mahdollisesti olisi pitänyt arvioida kutakin ryhmää myös useammin kuin kerran.

Tällainen tapa on toimiva ja yleisesti varhaiskasvatuksessa hyväksi havaittu. Tässä opinnäytetyössä se olisi saattanut toimia silloin, jos aineiston kerääjällä ei olisi ollut muita työvelvoitteita. Nyt toteutuneen havainnointitavan eli videoinnin yksi hyvä puoli oli

nopeus, videointiin lämmittelyineen kaikkineen meni vain 10–15 minuuttia, mikä mahdollisti kuvaajan irtaantumisen lapsiryhmätyöskentelystä.

Yhden ihmisen keräämät havainnot ja niiden arviointi olisi todennäköisesti tuottanut eri tuloksen kuin nyt saatu 4,13. Tämän opinnäytetyön tulosten valossa voidaan kuitenkin sanoa, että pajatoiminta tuottaa lasten sitoutuneisuutta toimintaan. Tämä olisi mitä todennäköisimmin näkynyt vaikka aineisto olisi kerätty toisella tavalla.

Opinnäytetyön otos on suhteellisen pieni, sillä joka pajasta on mitattu kolmen eri pienryhmän sitoutuneisuutta, kutakin yhdellä kolmen minuutin videoinnin perusteella. Laajempaan aineistoon olisi tarvittu useampi videointi samasta pienryhmätilanteesta tai kustakin pajasta ylipäättänsä. Myös kaksi aineiston keräämissessiota (syksy 2015 ja kevät 2016) olisi laajentanut aineistoa.

Silti voidaan myös todeta, että täysin luotettavaa tulosta ei saataisi isommalla aineistollakaan aikaan. Arviointi koskee aina yksittäisiä tilanteita, joten myös tulokset kertovat vain näiden tilanteiden summan ja keskiarvon. Jokaista pajatoimintahetkeä ei tietenkään voida havainnoida ja arvioida, joten joka tapauksessa on tyydyttävä pieneen otokseen. Toki luotettavuus kasvaisi otoksen ollessa isompi.

Aineisto olisi voinut siis olla laajempi, sen kokoaminen kokonaisvaltaisempaa ja arviointi luotettavampaa. Kyseessä on myös yksittäisen, pienehkön päiväkodin sisällä omin voimin tehty työ, johon ei ole käytetty ulkopuolista kuvaus- tai muuta tutkimusapua. Työn tulokset ovat silti merkityksellisiä, sillä itse tutkittava asia on erittäin tärkeä. Varhaiskasvatuksen laadun mittaaminen on haastavaa. Tämä työ antaa kuvan strukturoidusta pajatoiminnasta, joka työn tulosten perusteella tuottaa mitattavissa olevaa korkeaa sitoutuneisuutta, jolla puolestaan on yhteys laadukkaaseen varhaiskasvatukseen (Kalliala 2012: 180; Koivunen – Lehtinen 2015: 53).

Pajatoiminta tässä laajuudessa ja näin strukturoidusti on harvinaista, joten on merkittävää, että sen toimivuutta tutkitaan. Tutkimus- ja arviointitapa otti mukaansa koko työyhteisön, mikä lisää tulosten merkittävyyttä, sillä kyseessä on nyt yhteinen arvio. Näin saatiin tietoa myös työyhteisön havainnointi- ja arviointitaidoista.

Toimiminen yhteisönä mainitaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016:

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyYTEEN sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016: 29)

Päiväkoti Vankkurin näkökulmasta tulokset kertovat korkean sitoutuneisuuden lisäksi suuresta arviointien erosta. Tämä puolestaan kertoo siitä, että päiväkotia Vankkurin kasvatushenkilöstön arviointikäytännöt eivät ole yhtenäiset. Tämä on mielenkiintoinen seikka, joka varmasti antaa aihetta jatkokäsittelyyn. Jos työyhteisössä lapsen toiminnan sitoutuneisuus nähdään kovin eri tavalla, se tarkoittaa myös sitä, että työyhteisö ei ole tässä asiassa yhtenäinen. Voi olla, että kasvattajien lapsihavainnot eivät ole tasalaatuisia ja näin ollen myöskään lapsen tarpeet eivät tule huomatuksi tasa-arvoisesti.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena olikin kehittää kasvatushenkilökuntaa arvioijina sekä yhtenäistää arviointikäytäntöjä. Tämä kehitystyö on päässyt nyt hyvään alkuun. Lisäksi tavoitteena oli tuoda työelämää ja sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulu –tutkinnon opiskelua yhteen, mikä toteutuikin hyvin.

Työyhteisön yhteisen kehittämisen vuoksi arviointi oli hyvä tehdä koko työyhteisön voimin, vaikka arviointien eroavaisuudet verottavat opinnäytetyön tulosten luotettavuutta. Toisaalta, myös yksin havaintoja kerätessä ja niitä arvioitaessa virheellisiä havaintoja tai arviointeja olisi voinut tulla. Tässä tapauksessa voidaan myös ajatella, että virhe olisi todennäköisemmin mennyt aina samaan suuntaan. Nyt koko työyhteisön arvioidessa videoita yksittäiset virhearviot saattoivat todennäköisemmin kumota toisensa. Varmuutta asiasta ei kuitenkaan ole.

Tulokset osoittivat kuitenkin selkeästi, että jokainen lapsi saa pajatoiminnasta jotain. Näin korkea sitoutuneisuuden taso ei olisi muuten mahdollista. Voidaan sanoa, että pajatoiminnan aiheet ja sisältö ovat olleet lapsista mielenkiintoisia. Tuloksista voidaan myös päätellä, että kuvattavissa pajoissa kasvattajien antamat alkuohjeet ovat olleet selkeät, sillä sekä kuvaus että toiminta alkoivat heti ohjeiden jälkeen.

Kaiken kaikkiaan tämän opinnäytetyön perusteella voidaan sanoa, että pajatoiminta tuottaa sitoutuneisuutta toimintaan. Toisaalta yhtä lailla voidaan sanoa, että opinnäytetyön tuloksena tullutta sitoutuneisuuden keskiarvoa 4,13 ei voida edellä lueteltujen seikkojen johdosta verrata suoraan muiden LIS-YC-menetelmällä tehtyjen opinnäytetöiden tai tutkimusten numeraaliseen keskiarvotulokseen.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen sujui hyvin ja aikataulussa. Erikseen on mainittava työelämän ja opinnäytetyön tekemisen yhteensopivuudesta, ne kulkivat rinta rinnan ja veivät toisiaan eteenpäin. Koko päiväkotia Vankkurin henkilökunta oli pajatoiminnan kehittämistyössä täysillä mukana sekä tukivat ja auttoivat opinnäytetyön kaikissa vaiheissa. Opinnäytetyö ei olisi onnistunut erillisprojektina tai soolotyöskentelynä, joten iso kiitos kuuluu koko päiväkotia Vankkurin henkilökunnalle.

Henkilökunnan lisäksi opinnäytetyön aloittamiseen liittyi Antti Lehto-Raevuori (Vuosaari-Östersundomin varhaiskasvatusalueen päällikkö). Antin kanssa keskustellen tutkimuskysymys tarkentui lopulliseen muotoonsa ja myös LIS-YC-menetelmä päätettiin ottaa opinnäytetyön tekemiseen mukaan.

Tutkimuskysymyksen pohtiminen olikin mielenkiintoista. Pajatoimintaa olisi voinut hyvin tutkia kasvattajan näkökulmasta haastatteluilla tai tutkia lasten sitoutuneisuuden sijasta kasvattajien sitoutuneisuutta. Kasvattajien toiminnan tutkiminen olisi kuitenkin ollut suoraan kuhunkin henkilöön ja hänen toimintaansa kohdistuvaa, mikä olisi saattanut tuoda työpaikalle jännitteitä. Tämä olisikin vaatinut aloitteen lähtemistä koko henkilökunnalta. Lasten sitoutuneisuuden tutkiminen koettiin sen sijaan koko työyhteisössä järkeväksi, ammatilliseksi ja yksinkertaiseksi tavaksi aloittaa pajatoiminnan tutkiminen ja kehittäminen.

Tutkittavat pienryhmät valikoituivat pitkälti käytännöllisen seikan kautta. Kolmen lapsiryhmän kasvattajilta kysyttiin kuka ei haluaisi itseään ja omaan toimintaansa kuvattavan. Joka lapsiryhmästä valikoitui yksi kasvattaja, jolla ei ollut mitään videointejä vastaan. Tämäkin kertoo siitä, että kasvattajien toiminnan tutkiminen olisi vaatinut erittäin korkeaa sensitiivisyyttä ja olisi silti saattanut epäonnistua tai aiheuttaa närää henkilökunnan keskuudessa.

Videointeihin suostuvaisten kasvattajien pienryhmien lasten vanhempia informoitiin opin-
näytetyöstä ja sen käytännöistä ja aikatauluista. Tarkkoja kuvauspäiviä ei ilmoitettu, sillä
kuvaustilanteet haluttiin pitää mahdollisimman aitoina. Olisi ollut mahdollista, että van-
hemmat kertoessaan kuvauksista lapsilleen olisivat samalla jollain tavalla vaikuttaneet
lapsiin. Toisaalta, jos vanhemmat olisivat tiedneet kuvausaikataulun päivämäärineen ja
kellonaikoineen, olisi ollut mahdollista, että joku lapsi olisi tullutkin paikalle eikä viettänyt
silloin vapaapäivää. Tämän vaikutusta sitoutuneisuuteen on mahdotonta arvioida.

Arviointeja tekemässä olivat ammattikunnittain lueteltuna päiväkodin johtaja, lastentar-
hanopettajia ja lastenhoitajia. Yhdessä työskentely antoi kaikille yhteisen kokemuksen
havainnoinnista ja arvioinnista sekä lisäsi varhaiskasvatuksessa yleisesti käytetyn LIS-
YC-menetelmän tietoisuutta koko työyhteisössä.

Arviointeja tehtäessä työyhteisö sai paljon tietoa erilaisten lapsiryhmien sekä yksittäisten
lasten sitoutuneisuudesta toimintaan. Tämän lisäksi videoilla nähtiin myös kasvattajien
toimintaa. Tämäkin toiminta oli mielenkiintoista ja tarjosi muille kasvattajille näkökulman
kollegan työhön, vaikka pääpaino toki olikin yksittäisen lapsen sitoutuneisuuden arvioin-
nissa.

Päiväkotiki Vankkurin työyhteisöllä on nyt yhteinen kokemus arvioinnista, mihin seuraavia
arviointeja voidaan peilata. Havainnointi ja arviointi ovat opeteltavia taitoja ja onkin tär-
keää, että ne ymmärretään ja koetaan työyhteisössä tärkeäksi. Yhtenäiset havainnointi-
ja arviointikäytännöt antavat paremman mahdollisuuden myös tasalaatuiseen ammatilli-
seen toimintaan sekä työn kokonaisvaltaiseen kehittämiseen.

Arviointien eroavaisuudet ovat työyhteisön kannalta mielenkiintoinen tulos. Asiasta ei
ollut ennakkoarvailuja, mutta työyhteisössä tiedetään nyt tämän opinnäytetyön pohjalta,
että näemme ja arvioimme lasten toimintatilanteita eri tavalla. Miten asiaan palataan tai
kuinka sitä käsitellään jää työyhteisön päätettäväksi, mutta voisi kuvitella, että
vastaavanlainen mutta lyhyempi arviointikierros olisi hyödyllistä tehdä parin vuoden
sisällä.

Tätä opinnäytetyötä tehtäessä päiväkotiki Vankkurin työntekijöiden havainnointi- ja arvi-
ointikäytännöt ovat kuitenkin kehittyneet. Pajatoimintaa kehittäessä työntekijät ovat op-

pineet toisiltaan ja toiminnasta on tullut entistäkin yhteisöllisempää. Tämä tarkoittaa laadukkaampaa varhaiskasvatusta ja hyödyttää päiväkodin asiakkaita eli lapsia ja heidän vanhempiaan.

Voidaan myös todeta, että työyhteisön arvioidessa videointeja, saatettiin työelämää ja opinnäytetyön tekemistä saumattomasti yhteen. Käytännössä tämä loi yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä teki pajatoimintaa, sitoutumista, havainnointia ja arviointia koko työyhteisölle tutuksi.

Päiväkoti Vankkurissa on nyt hyvää pohjatietoa pajatoiminnasta ja pajatoimintaa on jo suunniteltu eteenpäin seuraavan askeleen verran. Syksyllä 2016 suunnitelmat toteutetaan ja joulukuulle 2016 on sovittu työilta, jolloin toteutunutta toimintaa arvioidaan sekä suunnitellaan ja sovitaan jatkotoimenpiteet. Havainnoinnissa ja arvioinnissa keskityttäneen erityisesti liikunnallisiin leikkeihin, sillä peuhulan muita pajoja alempi keskiarvo herättää varmasti keskustelua. On hyvä käydä läpi, osaavatko kasvattajat huomioida myös liikunnallista sitoutumista toimintaan, vai johtuuko peuhulan sitoutuneisuuden keskiarvo siitä, että pajaa pitää vielä kehittää edelleen.

Kehittämistä pajatoiminnassa toki vielä riittää. Vaikka sitoutuneisuuden taso oli korkea, monia ideoita toiminnan sisällön kehittämiseksi tuli esille. Videoiden arviointi ja sitä seurannut keskustelu antoi vahvistusta pedagogiikan tärkeydelle – mielenkiintoinen pajahuone itsessään ei riitä, vaan toiminnan on myös oltava hyvin suunniteltua ja mielekästä.

Opinnäytetyön tekeminen auttoi työyhteisöä myös kasvattajien toiminnan kehittämisessä. Vaikka tässä opinnäytetyössä tutkittiin lasten eikä kasvattajien sitoutuneisuutta, työyhteisönä arviointi ja ylipäättänsä opinnäytetyön tekeminen ja tulokset antavat työntekijöille mahdollisuuden kehittyä kasvatusalan ammattilaisina. Tämä voi osoittautua tärkeäksi askeleeksi paitsi pajatoiminnan niin myös koko varhaiskasvatustoiminnan kehittämisessä.

Päiväkoti Vankkurin työyhteisö on motivoitunut kehittämään pajoja ja pajatoiminnan sisältöä sekä struktuuria. Yksi mahdollinen kehitysaskel on lasten aloitteiden entistäkin herkempi kuuntelu ja toteuttaminen. Tässä opinnäytetyössä lapsen osallisuus on kuitenkin jätetty käsittelemättä, sillä tavoitteena oli tutkia sitoutuneisuuden tasoa tällä hetkellä pajatoiminnassa, ei siihen vaikuttavia asioita tai niitä, joilla sitoutuneisuutta voisi lisätä.

Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen päiväkotivankkurissa jatkuu, ja sekä paja- että muu toiminta saattaa muuttaa muotoaan kehittämisen yhteydessä. Onkin mahdollista, että toiminta päiväkotivankkurissa muokkaantuu enemmän projektiluonteiseksi. Tämä mahdollistaisi entistäkin enemmän esimerkiksi juuri lasten osallisuuden toteutumista. Lisäksi työyhteisön oman osaamisen arviointi ja jakaminen toivottavasti lisääntyy ja kehittyy. Tämä mahdollistaisi myös paremman täsmäkouluttautumisen, jos huomataan että työyhteisöstä puuttuu tiettyä osaamista.

Päiväkotivankkuri on vuosien mittaan tehnyt yhteistyötä monien erilaisten tahojen kanssa. Uusien yhteistyökumppaneiden löytäminen pajatoimintaan mukaan on mahdollisesti helpompaa tämän opinnäytetyön jälkeen. Tiedekeskukset, erilaiset taidetahot ja liikuntaseurat ovat esimerkkejä mahdollisista partnereista, jotka monipuolistaisivat toimintaa.

Tämä opinnäytetyö on merkityksellinen monelle taholle. Luonnollisesti päiväkotivankkuri ja sen työntekijät hyötyvät työstä, mutta hyötyjiä on laajemmaltikin. Opinnäytetyön tulosten ja ylipäättänsä tiedon levittämistä pajatoiminnasta on myös jo pohdittu. Valmiista opinnäytetyöstä tullaan tekemään uutinen Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston intranettiin Snadiin. Uutiseen laitetaan myös linkki työhön sekä tarvittavat yhteystiedot. Asiasta on sovittu varhaiskasvatusviraston kehittämisspäälikkö Mikko Mäkelän kanssa.

Vuosaari-Östersundomin varhaiskasvatusalueen päällikön Antti Lehto-Raevuoren kanssa on käyty alustavia keskusteluja siitä, miten opinnäytetyön tuloksia voisi hyödyntää kyseisellä varhaiskasvatusalueella. Mahdollisesti asia voidaan nostaa esille alueen johtoryhmän kokouksessa tai erilaisissa koulutuksissa. Asia tarkentuu opinnäytetyön valmistuessa. Opinnäytetyöstä ja sen aiheesta pajatoiminta on myös keskusteltu varhaiskasvatuksen erilaisissa koulutuksissa koulutusten vetäjien kanssa.

Sekä pajatoiminnan että sen tuottaman sitoutuneisuuden määrän luulisi kiinnostavan varhaiskasvatusympäristöä. LIS-YC-menetelmä strukturoituine lomakkeineen on kansainvälisesti tunnettu menetelmä, mikä tekee vertailun muihin kohteisiin helpoksi. Olisiakin mielenkiintoista, jos tällaista pajatoimintaa kokeiltaisiin (ja sitoutuneisuutta mitattaisiin) jossakin muussa päiväkodissa, joko Suomessa tai kansainvälisesti.

Erityisen kiinnostavaa olisi löytää vertailupäiväkotia muualta Suomesta kuin Helsingistä. Helsingin sisälläkin vertailua on luonnollisesti relevanttia tehdä, mutta opinnäytetyön tai tutkimuksen tekeminen pajatoiminnan tuottamasta sitoutuneisuudesta muualla Suomessa antaisi hedelmällistä keskustelupohjaa laajemminkin.

Pajatoimintaa vähemmän strukturoidusti on kokeiltu erilaisissa muodoissa helsinkiläisessä päiväkotia Auringonkukassa, jossa aiheesta myös on tehty opinnäytetyö LIS-YC-menetelmällä (Kortelainen – Stiegl 2009). Päiväkotia Vankkurin työntekijät kävivät Auringonkukassa tutustumiskäynnillä ja he puolestaan vierailivat Vankkurissa vertailemassa pajatoimintaa. Olisikin mielenkiintoista jos näiden kahden päiväkodin yhteistyö lisääntyisi ja pajatoiminnasta tehtäisiin aika ajoin samalla menetelmällä opinnäytetyö tai kevyempi mittaus. Näin saataisiin mielenkiintoista tietoa pajatoiminnasta ja sen kehittymisestä sitoutuneisuuden mittarilla.

Tätä opinnäytetyötä voi pitää pohjatyönä, joka antaa hyvät mahdollisuudet jatkokäsittelyyn. Opinnäytetyön aihe on erittäin mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Varhaiskasvatuksen laatua ei ole helppo mitata ja varhaiskasvatusta kehitettäessä (muun muassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016) on luonnollisesti hyvä tietää paljon tämän hetken toiminnasta.

Opinnäytetyön lähtökohdat olivat hyvin suunnitellut ja käytännön työ toimi hyvin. Tuloksia voidaan pitää luotettavina ja työ on kohtuullisen helposti toistettavissa. Myös eettiset näkökulmat otettiin tutkimuksessa aiemmin kuvatus mukana huomioon. Rajausta tutkimuskysymyksessä ja aineiston keruussa oli myös toimiva.

Opinnäytetyö näin tehtynä antaa sitoutuneisuuden määrän lisäksi yleistä pohjatietoa pajatoiminnasta ja sen tuottamasta sitoutuneisuudesta. Mielenkiintoista olisikin tehdä saman tyyppinen mittaus vuoden tai kahden kuluttua. Tällöin nähtäisiin mikä olisi sitoutuneisuuden taso ja kuinka paljon arvioinnit eroavaisivat. Oletettavasti arvioijissa olisi paljon samoja henkilöitä kuin tälläkin kertaa, joten tulokset olisivat vertailukelpoiset.

Varhaiskasvatuksen päämääränä on lapsen edun toteutuminen. Lapsen ollessa sitoutunut toimintaan laadukas ja lapsen oikeuksien mukainen varhaiskasvatus mahdollistuu. Tässäkin opinnäytetyössä tehty sitoutuneisuuden määrän mittaaminen on tärkeää, sillä tutkittaessa miten vahvasti lapsi sitoutuu, tutkitaan samalla, miten merkityksellistä toiminta on lapselle (Kalliala 2012: 195).

11 Lähteet

Alanen, Leena 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa Alanen, Leena – Karila, Kirsti (toim.): Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino. 7–30.

Eriksson, Päivi – Koistinen, Katri 2014. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 2014:11. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Verkkodokumentti. <www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf>. Luettu 7.6.2016.

Forman, George – Hall, Ellen 2005. Wondering With Children: The Importance of Observation in Early Education. Early Childhood Research & Practice Volume 7 Number 2. Verkkodokumentti. <<http://www.ecrp.uiuc.edu/v7n2/forman.html>>. 187–202.

Gretschel, Anu – Kiilakoski, Tomi 2008. Lapset ja nuoret: kuntalaisia, subjekteja, toimijoita. Teoksessa Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:20: Lapsella on oikeus osallistua. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. 84–91.

Heckman, James J. 2008. The Case for Investing in Disadvantaged Young Children. Teoksessa Big Ideas for Children: Investing in Our Nation's Future. Verkkodokumentti. <<https://firstfocus.org/wp-content/uploads/2014/06/Big-Ideas-2008.pdf>>. 49–58. Luettu 24.10.2016.

Heckman, James J. 2012. Invest in early childhood development: Reduce deficits, strengthen the economy. Verkkodokumentti. <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=www.heckmanequation.org/sites/default/files/F_HeckmanDeficitPieceCUS-TOM-Generic_052714.pdf>. Luettu 24.10.2016.

Heikka, Johanna – Hujala, Eeva – Turja, Leena 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.

Heikkinen, Hannu L. T. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, Hannu L. T. – Rovio, Esa – Syrjälä, Leena (toim.): Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 16–38.

Heikkinen, Hannu L. T. – Rovio, Esa – Syrjälä, Leena (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Helsingin kaupunki 2013. Verkkodokumentti. <www.hel.fi/strategiaohjelma>. Luettu 30.11.2015.

Helsingin kaupunki 2014. Varhaiskasvatusviraston tulokortti 2014. Verkkodokumentti. Helsingin varhaiskasvatusviraston intranet. Vain sisäiseen käyttöön. Luettu 2.10.2015.

Helsingin kaupunki 2015. Verkkodokumentti. <<http://www.hel.fi/www/vaka/fi/viraston-esittely/asiakaskysely/>>. Luettu 3.10.2016.

Helsingin strategiaohjelma 2013–2016 n.d. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf> Luettu 4.10.2015

Järvinen, Mervi – Laine, Anne – Hellman-Suominen, Anne 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tilannekatsaus. Verkkodokumentti. <http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf>. Luettu 2.8.2016.

Karlsson, Liisa 2012a. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, Liisa – Karimäki, Reeli (toim.): Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura. 17–63.

Karlsson, Liisa 2012b. Lapset toimivat – aikuiset valistavat: lasten kertomuksia syömisestä. Teoksessa Karlsson, Liisa – Karimäki, Reeli (toim.): Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura. 235–283.

Koivunen, Pirjo-Leena – Lehtinen, Taisto 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kopisto, Kaisa – Brotherus, Annu – Paavola, Heini – Hytönen, Juhani – Lipponen, Lasse 2010. Kohti joustavaa esi- ja alkuopetusta. Joustavan esi- ja alkuopetuksen tutkimus- ja kehittämishankkeen raportti. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/708cd1804a15b663b061f4b546fc4d01/B1_2011.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=708cd1804a15b663b061f4b546fc4d01>. Luettu 31.10.2015.

Kortelainen, Satu – Stigell Heidi, 2009. Päiväkodin työpajatoiminta lasten näkökulmasta. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Kronqvist, Eeva-Liisa 2011. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, Eeva – Turja, Leena (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 13–30.

Kupila, Päivi 2004a. Arviointia varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kupila, Päivi (toim.): Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 4–5.

Kupila, Päivi 2004b. Arviointi yhteisöllisenä toimintana. Teoksessa Kupila, Päivi (toim.): Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 113–123.

Kupila, Päivi 2011. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa Hujala, Eeva – Turja, Leena (toim.): Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 300–311.

Kuula, Arja 2001. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Laevers, Ferre (toim.) 1997. Toimintaan sitoutuneisuuden arviointiasteikko leikki-ikäisille lapsille. The Leuven Involvement Scale for Young Children, LIS-YC. Helsinki: Helsingin yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Koulutuksen arviointipalvelut.

Laine, Markus – Bamberg, Jarkko – Jokinen, Pekka 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus – Bamberg, Jarkko – Jokinen, Pekka (toim.): Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus. 9–38.

Malmström, Sanna 2011. Lasten sitoutuneisuus toimintaan – kvantitatiivinen havainnointitutkimus. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma.

Mattila, Virpi 2009. Pienin askelin -malli kehittämisen työkaluna. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta – Ojala, Mikko – Venninen, Tuulikki – Vilpas, Birgitta (toim.): Löytöretkellä omaan työhön. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa. Helsinki: Yliopistopaino. 51–58.

Mattila, Virpi 2014. Verkkodokumentti. <www.socca.fi/files/3463/Snadit_stepit_diat_2014_Virpi_Mattila.pdf>. Luettu 8.10.2016.

Mikkola, Petteri – Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Helsinki: Peda-tieto.

OECD n.d. Verkkodokumentti. <<https://www.oecd.org/education/school/48980282.pdf>>. Luettu 8.10.2016.

Pajulammi, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Helsinki: Talentum.

Raittila, Raija 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet: Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa Karila, Kirsti – Lipponen, Lasse (toim.): Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino. 69–94.

Robson, Colin 2002. Real world research. Oxford: Blackwell Publishing.

Socca n.d. Verkkodokumentti. <http://www.socca.fi/tietoa_soccasta>. Luettu 8.10.2016.

Strandell, Harriet 1995. Päiväkotitoiminta lasten kohtaamispaikkana. Tampere: Gaudeamus.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Suoranta, Juha – Ryyänen, Sanna 2014. Taisteleva tutkimus. Helsinki: Into kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Annettu Helsingissä 1.8.2015.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Verkkodokumentti. <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>>. Luettu 4.10.2015.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Verkkodokumentti. <http://www.opi.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf>. Luettu 24.10.2016.

Wasik, Barbara 2008. When Fewer Is More: Small Groups in Early Childhood Classrooms. *Early Childhood Educ J* (2008) 35. Verkkodokumentti.
<<http://link.springer.com/article/10.1007/s10643-008-0245-4>>. 515–521.

Wimpenny, Katherine 2010. Participatory action research. An integrated approach towards practice development. Teoksessa Savin-Baden, Maggie – Howell Major, Claire (toim.): *New Approaches to Qualitative Research*. Oxon: Routledge. Verkkodokumentti.
<<https://curve.coventry.ac.uk/open/items/ad016404-5be0-dbf7-79e3-95110baba8b5/1/Participatory+action+research.pdf>>. 89–99.

Yhdistyneet Kansakunnat 1989. Lapsen oikeuksien sopimus. Verkkodokumentti.
<<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>>. Luettu 29.10.2015.

Tutkimuslupa soveltuvien osin

Helsingin kaupunki
Varhaiskasvatusvirasto
TUTKIMUSLUPA-

Helsingin kaupunki
Barnomsorgsverket

TUTKIMUSLUPA-
HAKEMUS

ANSÖKAN OM
FORSKNINGS-
TILLSTÅND

2

2 4 TUTKIMUS- SUUNNITELM AN JULKISUUS FORSKNINGS- PLANENS OFFENT- LIGHET	☒ Annan varhaiskasvatusvirastolle luvan antaa tutkimussuunnitelmaani koskevia tietoja ulkopuolisille. <i>Jag ger barnomsorgsverket tillstånd att lämna ut uppgifter om min forskningsplan till utomstående.</i> ☐ Tutkimussuunnitelmastani ei saa antaa tietoja ulkopuolisille. <i>Uppgifter om min forskningsplan får inte lämnas ut till utomstående.</i>
5 ASIAKIRJA- TIEDOT DOKUMENT- UPPGIFTER	Lupaa haetaan seuraaviin salassapidettäviin asiakirjatietoihin (mitä tietoja ja mistä) <i>Önskade sekretessbelagda uppgifter ur socialväsandets dokument, vilka uppgifter och varifrån</i> - Arvio varhaiskasvatusvirastolle aiheutuvista ylimääräisistä kustannuksista (Aineiston hankkiminen, tietojen poiminta asiakastietorekisteristä tms.) <i>Bedömning om de extra kostnader som åsamkas barnomsorgsverket (Anskaffning av undersökningsmaterialet, plockning av data från klientdatabasregistret, o.d.)</i> -
6 KÄYTTÖ- OIKEUDET ÄTKOMST- RÄTTIGHETER	Onko haettu tai haetaan tutkimusta varten käyttöoikeutta varhaiskasvatusviraston tietojärjestelmään? <i>Har den sökande ansökt eller tänker han ansöka om åtkomsträttigheter till barnomsorgsverkets datasystem för undersökningen?</i> ☒ 1 Ei <i>Nej</i> ☐ 2 Kyllä <i>Ja</i> Mihin järjestelmään ja mille ajalle? <i>Till vilket system och för vilken tidsperiod?</i>
7 MUUT TUTKIMUK- SESSA KÄYTET- TÄVÄT TIEDOT JA SUOSTUMUS ÖVRIGA UPPGIFTER SOM ANVÄNDS I UNDERSÖK- NINGEN OCH SAMTYCKE	Muut asiakirjatiedot, mitkä, mistä ja millaisin luvin <i>Övriga dokumentuppgifter, vilka, varifrån och med vilka tillstånd</i> - Muut tiedot (esim. tutkittavilta haastattelu/kyselyin saatavat tiedot, näytteet yms.) <i>Andra uppgifter (t.ex. uppgifter som erhållits genom intervjuer av de undersökta, prover mm.)</i> Lasten vanhemmilta on saatu lupa kuvata ja videoida lapsia päiväkodissa. Tutkimuksesta informoidaan kuvattavien lasten vanhempia. ☒ Liitteenä mallit yhteydenotto- ja informointikirjeistä ja suostumusasiakirjoista <i>Modeller av kontakt- och informationsbrev samt dokument om samtycke bifogas</i>
8 TUTKIMUSREKISTERIN TIEDOTYYPIT (liitteenä esim. luonnos henkilötietolain perusteella laadittavasta rekisteriselosteesta) TYPER AV DATA I UNDERSÖKNINGS- REGISTRET (ett utkast av den registerbeskrivning som bör göras enligt personuppgiftslagen bifogas)	☐ 1 Tutkimus ei sisällä henkilöiden tunnistetietoja. Ei synny rekisteriä. <i>Undersökningen innehåller inte uppgifter som personer kan identifieras av. Register uppstår inte.</i> ☒ 2 Tutkimusrekisteriin kerättävät tunnist- ja yksilöintitiedot eriteltyinä (myös esim. kuva- tai videomateriaali, joista henkilö on tunnistettavissa, edellyttää tutkimusrekisteriä) <i>Specifisering över individuella personuppgifter man har för avsikt att samla upp i ett undersökningsregister (även t. ex. bild- och videomaterial, ur vilka personer kan identifieras, kräver ett undersökningsregister)</i> Kuvaan videoita lasten toiminnasta. Kuvaan kolmea eri pienryhmää, joissa jokaisessa on neljä tai viisi lasta. Jokaista pienryhmää kuvataan kolmessa eri pajahuoneessa. Toimintaa arvioidaan lapsikohtaisin lomakkein, joissa näkyy vain lapsen etunimi. Tarvitsen vain pajakohtaisia tietoja, joten tuloksissa ei tule näkymään minkäänlaisia lapsikohtaisia tietoja.

Helsingin kaupunki
Varhaiskasvatusvirasto
TUTKIMUSLUPA-

Helsingin kaupunki
Barnomsorgsverket

TUTKIMUSLUPA-
HAKEMUS

ANSÖKAN OM
FORSKNINGS-
TILLSTÄND

3

301-530 12.11.2012

301-530 12.11.2012

9 TUTKIMUS- AINEISTON SUOJAUS LUVATONTA KÄSITTELYÄ VASTAAN SKYDD AV UNDERSÖK- NINGSMATERIALET MOT OLOVLIG BEHANDLING	Tunnistetietojen käyttö tutkimuksessa ☐ 1 Tutkimusaineisto ei sisällä tunnistetietoja. <i>Undersökningsmaterialet innehåller inte identifieringsuppgifter.</i> ☐ 2 Tunnistetiedot poistetaan ennen analyysivaihetta. <i>Identifieringsuppgifterna avlägsnas före analyskedet.</i> ☒ 3 Analyysi tehdään tunnistetiedoin. Perustelu tunnistetietojen säilyttämiselle aineistossa: <i>Analysen görs med identifieringsuppgifter. Motivering till att identifieringsuppgifterna bevaras i materialet:</i> Videoin lasten toimintaa pajahuoneissa. Tämän jälkeen lasten toiminnan sitoutuneisuus arvioidaan lapsikohtaisin lomakkein. Jos analyysi tehdään tunnistetiedoin, miten aineiston suojaus on järjestetty? <i>Om analysen görs med identifieringsuppgifter, hur har dataskyddet av materialet ordnats?</i> Videot säilytetään muistitikulla päiväkodissa lukitussa kaapissa, johon vain tutkijalla on avain. Samoin arvioinnin lomakemuistiinpanot. Atk:lla käsiteltävän aineiston suojaustapa <i>Skyddsåtgärder av materialet som behandlas med adb</i> ☒ 1 käyttäjätunnus ☒ 2 salasana ☐ 3 käytön rekisteröinti ☐ 4 kulun valvonta ☒ 5 muu <i>användarkod lösenord användarregistrering passerkontroll övrigt skydd</i> Kuivatkaa muu suojaustapa tarkemmin eri käsittelyvaiheiden osalta. <i>Beskriv det övriga skyddsåtgärden i detalj i olika skeden av behandlingen av data.</i> Materiaalia käsitellään vain päiväkodin tiloissa, joiden koneille ulkopuolisille ei ole pääsyä. Kuka vastaa rekisterinpidosta ja sen laillisuudesta (henkilön nimi)? <i>Vem ansvarar för registerföring och dess laglighet (personens namn)?</i> Jukka Piippo
10 TUTKIMUS- AINEISTON HAVITTAMINEN/ ARKISTOINTI FÖRSTÖ- RING/ ARKIVERING AV UNDERSÖK- NINGSMATERIALET	Tutkimusaineiston hävittäminen tai arkistointi tutkimuksen päättyttyä <i>Förstöring eller arkivering av undersökningsmaterialet efter undersökningen</i> 10.1 Tutkimuksen henkilörekisteri hävitetään tutkimuksen päättyttyä: <i>Personregistret förstörs efter undersökningen:</i> ☒ 1 Tutkimusaineisto ja tunnistetiedot hävitetään kokonaisuudessaan, miten ja milloin? <i>Undersökningsmaterialet och identifieringsuppgifterna förstörs, hur och när?</i> Videot ja lomakemuistiinpanot tuhotaan analysoinnin jälkeen toukokuussa 2016. ☐ 2 Tutkimusaineisto säilytetään ilman tunnistetietoja, tunnistetietojen hävittämistapa? <i>Undersökningsmaterialet förvaras utan identifieringsuppgifter, identifieringsuppgifterna förstörs, hur och när?</i> 10.2 tai tutkimusaineisto arkistoidaan tunnistetiedoin tutkimuksen päättyttyä: <i>eller undersökningsmaterialet arkiveras med identifieringsuppgifter efter undersökningen:</i> ☐ 1 Arkistolaissa tarkoitettuna viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti, mihin? <i>Enligt arkivbildningsplanen som myndighetsmaterial med stöd av stadagandena i arkivlagen, var?</i> ☐ 2 Aineiston arkistointiin haetaan Kansallisarkiston lupa ilman tunnistetietoja. <i>För arkivering av materialet utan identifieringsuppgifter anhålls tillstånd hos Nationalarkivet.</i>
11 TUTKIMUKSEN EETTINEN ARVIOINTI ETISK BEDÖMNING AV UNDER- SÖKNINGEN	Miten eettiset näkökohdat on otettu huomioon tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa? <i>Hur har de etiska aspekterna beaktats i planeringen av undersökningen och dess genomförande?</i> Kuvattavien lasten vanhempia informoidaan tutkimuksesta joulukuussa 2015. Heillä on myös mahdollisuus pyytää lisätietoja. Tutkimuksesta ei aiheudu haittaa lapsille ja he saavat nähdä videot itsekin. Keskeytän kuvauksen, jos lapsi alkaa itkeä tai muuten voimakkaasti oireilla kuvauksen johdosta.

Ilmoitus vanhemmille

Hyvät vanhemmat,

Opiskelen töiden ohella Metropolian ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempi amk - tutkintoa. Opintoihin liittyen teen opinnäytetyön pk Vankkurissa käynnistyneestä pajatoiminnasta – tutkin tuottaako se lasten sitoutuneisuutta.

Tutkimukseen liittyen tulen videoimaan helmikuussa 2016 lapsesi pienryhmän toimintaa (leikkiä, askartelua ja tutkimista). Videoita havainnoidaan kehittämisspäivänä 18.3.2016 työyhteisömme voimin, tarkastelemme lasten sitoutuneisuutta toimintaan. Havainnoinnissa lasten sitoutuneisuutta toimintaan arvioidaan LIS-YC-menetelmän mukaisella lomakkeella. Saamamme tieto auttaa meitä kehittämään pajatoimintaa ja varhaiskasvatusta ylipäättänsä.

Tutkimustuloksiin kirjataan vain pajakohtaisia (ei siis lapsikohtaisia) tietoja, joten lapset eivät ole mitenkään tunnistettavissa. Videoita ja lomakkeita ei näytetä pk Vankkurin ulkopuolisille henkilöille. Videot ja lomakkeet tuhoetaan analysoinnin jälkeen toukokuussa 2016.

Mielestäni tämä on hieno tilaisuus kehittää toimintaamme entisestään. Lapsen näkökulmasta tässä ei myöskään tapahdu mitään ihmeellistä, häntä kuvataan päiväkodissa niin kuin on tehty ennenkin. Lisäksi lapsella on mahdollisuus nähdä videot. Teillä vanhempina on kuitenkin oikeus kieltäytyä tutkimuksesta, pelkkä suullinen tai kirjallinen ilmoitus minulle riittää.

Vastaan mielelläni kaikkiin lisäkysymyksiin ja otan vastaan kaikenlaista palautetta.

Ystävällisin terveisin,

Jukka Piippo

lastentarhanopettaja / varajohtaja

pk Vankkuri

0403347744

jukka.piippo@hel.fi

Arvioinnin yksityiskohtaiset tulokset

Ateljee / Ryhmä A / 3 lasta		
1	4	
2	3	
3	5	
4	3,5	3,88
5	4,5	
6	4	
7	4	4,17
8	4	
9	3	
10	4,5	
11	3,5	3,75
		3,91

Peuhula / Ryhmä A / 5 lasta		
	3	
	5	4,00
	3,5	
	4	3,75
	3,5	
	4	3,75
	4,5	
	4	
	4	4,17
	2	
	1	1,50
		3,50

Tutkimushuone / Ryhmä A / 4 lasta		
	4	
	4	
	5	4,33
	5	
	4,5	
	4	4,50
	5	
	5	5,00
	5	
	5	5,00
		4,68

Ryhmä A ka.
4,03

Ateljee / Ryhmä B / 5 lasta		
1	3	
2	4	
3	4	3,67
4	5	
5	5	5,00
6	5	
7	4	4,50
8	4	
9	4	4,00
10	5	
11	5	5,00
		4,36

Peuhula / Ryhmä B / 2 lasta		
	2,5	
	4	
	2	
	4,5	
	5	
	3	3,5
	2	
	5	
	5	
	5	
	5	4,4
		3,91

Tutkimushuone / Ryhmä B / 3 lasta		
	2	
	3	
	2,5	2,50
	5	
	5	
	4,5	
	5	4,88
	5	
	4,5	
	4	
	3	4,13
		3,95

Ryhmä B ka.
4,08

Ateljee / Ryhmä C / 4 lasta		
1	4,5	
2	2,5	
3	3	3,33
4	3,5	
5	4	
6	4	3,83
7	5	
8	5	
9	5	5,00
10	4	
11	5	4,50
		4,14

Peuhula / Ryhmä C / 4 lasta		
	5	
	3	
	4	4,00
	4	
	3	3,50
	4	
	2,5	
	4	3,50
	4	
	3,5	
	4,5	4,00
		3,77

Tutkimushuone / Ryhmä C / 2 lasta		
	5	
	5	
	5	
	5	
	5	5,00
	5	
	5	
	5	
	5	
	4	4,83
		4,91

Ryhmä C ka.
4,27

Ateljee ka.
4,14

Peuhula ka.
3,73

Tutkimushuone ka.
4,52

Kaikkien
pajonen
keskiarvo
4,13